TAAD Yıl 17 . Sayı 68 . Ekim 2026
ISSN 1309-6826 - E-ISSN 3150-0919
Araştırma Makalesi/Research Article DOI: 10.54049/taad.2026322

ANANIN GEBELİK VE DOĞUMDAN KAYNAKLANAN MALİ HAKLARINA İLİŞKİN UYUŞMAZLIKLARDA TÜRK MAHKEMELERİNİN MİLLETLERARASI YETKİSİ VE AŞKIN YETKİ SORUNU

The International Jurisdiction of Turkish Courts in Disputes Concerning the Mother's Financial Rights Resulting from Pregnancy and Childbirth and the Problem of Exorbitant Jurisdiction

Şule ARSLAN*

Özet

Soy bağı, kişinin ana ve babası ile arasındaki hukuki bağı ifade etmektedir. Türk hukukunda soy bağı; ana ile doğumla, baba ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle, ayrıca evlat edinme yoluyla kurulmaktadır. Soy bağının özellikle evlilik dışındaki yollarla kurulması hâlinde ana, Türk Medeni Kanunu m. 304 uyarınca gebelik ve doğum nedeniyle katlandığı belirli giderleri baba veya mirasçılarından talep edebilmektedir. Çalışmada öncelikle babanın çocuğa karşı Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenen bakım yükümlülüğü ile ananın m. 304 kapsamındaki mali taleplerinin hukuki niteliği, kapsamı ve tabi olduğu süre rejimi incelenmektedir. Daha sonra, ananın mali haklarına ilişkin uyuşmazlığın yabancı unsur taşıması hâlinde Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun m. 40 ve m. 41 hükümleri çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu kapsamda, ananın mali taleplerinin kişi hâllerine ilişkin dava niteliğinde olup olmadığı ve bu nitelendirmenin Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin belirlenmesine etkisi değerlendirilmektedir. Çalışmada ayrıca, m. 41'in geniş yorumlanmasının ananın mali haklarına ilişkin yabancı unsurlu uyuşmazlıklarda doğurabileceği aşkın yetki sorunu ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Soy Bağı, Ananın Mali Hakları, Babalık Davası, Milletlerarası Yetki, Aşkın Yetki, Kişi Hâllerinde Yetki

Abstract

Filiation refers to the legal relationship between a person and his or her mother and father. Under Turkish law, filiation is established with the mother by birth and with the father through marriage, acknowledgment, or a court judgment; it may also be established by adoption. Where filiation is established by means other than marriage, the mother may claim from the father or his heirs certain expenses incurred due to pregnancy and childbirth pursuant to Article 304 of the Turkish Civil Code. This study first examines the father's maintenance obligation toward the child under the Turkish Civil Code, as well as the legal nature, scope, and limitation regime applicable to the

➢ *Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.*

➢ *Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 17.8.2026*

➢ *Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 23.10.2026*

* Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Bölümü, Milletlerarası Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yozgat/Türkiye, e-posta: sule.arslan@bozok.edu.tr, https://orcid.org/0000-0001-7769-3851.

mother's financial claims arising from pregnancy and childbirth. It then addresses the international jurisdiction of Turkish courts where a dispute concerning the mother's financial claims arising from pregnancy contains a foreign element, within the framework of Articles 40 and 41 of the Act on Private International and Procedural Law. In this context, the study evaluates whether the mother's financial claims constitute actions relating to personal status and examines the effect of such characterization on the determination of the international jurisdiction of Turkish courts. The study further examines the problem of exorbitant jurisdiction that may arise from a broad interpretation of Article 41 in cross-border disputes concerning the mother's financial claims arising from pregnancy.

Keywords: Filiation, Mother's Financial Claims, Paternity Action, International Jurisdiction, Exorbitant Jurisdiction, Jurisdiction in Personal Status Matters

GİRİŞ

Soy bağı çocuk ile ana ve babası arasındaki hukuki bağı ifade etmektedir[1]. Türk Medeni Kanunu[2] (TMK) m. 282 uyarınca çocuk ile ana arasında soy bağı doğumla; çocuk ile baba arasında ise ana ile evlilik[3], tanıma[4] veya hâkim hükmüyle[5] kurulmakta ayrıca evlat edinme[6] yoluyla da soy bağı tesis edilmektedir.

Çocuk ile baba arasında soy bağının kurulması talebiyle ana veya çocuk tarafından babalık davası açılması hâlinde bu davayla birlikte veya ayrı olarak; ana, baba veya mirasçılarından TMK m. 304 kapsamında gebelikten kaynaklanan bazı giderlerinin karşılanmasını talep edebilmektedir. Bu kapsamda açılacak davalarda görevli mahkeme aile mahkemesidir. Yetkili mahkeme ise, TMK m. 283 "*soybağına ilişkin davalar, taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinde açılır"* hükmü uyarınca tespit edilmektedir. Ancak uyuşmazlığın yabancı unsur taşıması hâlinde, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin

1 Cem Baygın, *Soybağı Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık 2010) 3.

2 Türk Medeni Kanunu. Bundan böyle *TMK* olarak anılacaktır. RG: 08.12.2001, S. 24607.

3 Çocuğun baba ile soy bağının ana ile evlilik gerekçesiyle kurulması, çocuğun doğduğu veya ana rahmine düştüğü sırada ana ile evli olmasına -babalık karinesi- dayanmaktadır (TMK m. 285). Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Cem Baygın, 'Kan Bağına Dayanan Soybağı' (2002) 6 Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 255, 258 vd.; Şirin Aydıncık Midyat, 'Genetik Babanın Türk Soybağı Hukukundaki Yeri' (2004) 80 İstanbul Hukuk Mecmuası 455, 463 vd.

4 Tanıma beyanı, karşı tarafa yöneltilmesi gerekli olmayan ve tek taraflı bir hukuki işlemdir. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Aydıncık Midyat (n 3) 469 vd.; Arzu Genç Arıdemir, 'Tanıma Yolu Ile Kurulan Soybağı' in Hüseyin Hatemi, Hasan Erman and Rona Serozan (eds), *Prof. Dr. Zahit İmre'ye Armağan* (Der Yayınları 2009) 7, 22–23.

5 Bir dava sonucunda verilen hâkim kararıyla baba ile çocuk arasında soy bağının kurulması babalık davası olarak adlandırılmaktadır. Davanın amacı evlilik dışı doğan çocuğu kendi rızası ile tanımaktan kaçınan yahut ölmüş olması sebebiyle fiilen tanıyamayan genetik babanın belirlenmesidir. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Tuba Kutoğlu, 'Türk Mevzuatında ve İçtihatlarında Babalık Hükmü' (2010) 12 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 945, 952 vd.; Ekin Şentürk, 'Türk Hukukunun Babalık Hükmünün Sonuçları' (2023) 27 Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 351, 353 vd.

6 Evlat edinme, evlat edinilenle evlat edinen arasında mahkeme kararıyla kurulan soy bağını ifade etmektedir (TMK m. 315). Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Süheyla Balkar, 'Türk Hukukunda Evlat Edinme' (2002) 1 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 235, 235 vd.

belirlenmesi bakımından iç hukuktaki yer itibarıyla yetki kurallarının uygulanması tek başına yeterli değildir. Öncelikle uyuşmazlığın MÖHUK bakımından hukuki niteliğinin belirlenmesi ve hangi milletlerarası yetki kuralının uygulanacağının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu noktada ananın mali haklarına ilişkin yabancı unsurlu uyuşmazlığın vasıflandırılması -kişi hâlleri kapsamında yer alıp almadığı hususu- milletlerarası yetkinin belirlenmesi bakımından gereklidir. Genel yetki kuralının uygulanması halinde yetkili mahkeme, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun[7] (MÖHUK) m. 40 "*Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini, iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları tayin eder*" hükmünün göndermesiyle TMK m. 283 uyarınca tespit edilecektir. Ancak Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davalarda yetki hususunda MÖHUK m. 41'de özel hüküm yer almaktadır[8]. Uyuşmazlık bu kapsamda nitelendirilirse özel yetki kuralı uygulanacaktır. Buna göre, "*Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları, yabancı ülke mahkemelerinde açılmadığı veya açılamadığı takdirde Türkiye'de yer itibariyle yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin sâkin olduğu yer, Türkiye'de sâkin değilse Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür*."

Çalışmada, öncelikle konunun maddi hukuk boyutunun anlaşılması bakımından ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerin niteliği, babalık davasıyla ilişkisi ve bu taleplerin bağımsız dava konusu yapılıp yapılamayacağı üzerinde durulacaktır. Daha sonra, uyuşmazlığın yabancı unsurlu olması hâlinde ananın mali haklarına ilişkin taleplerinin kişi hâllerine ilişkin dava kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ve buna bağlı olarak Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin nasıl belirleneceği incelenecektir. Bu inceleme yapılırken özellikle MÖHUK m. 41'in geniş yorumlanmasının aşkın yetki sorununa yol açıp açmayacağı üzerinde durulacaktır.

I. EBEVEYNLERİN ÇOCUĞA KARŞI MALİ YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE ANANIN MALİ HAKLARI

Soy bağının kurulması, ana ve baba bakımından çocukla kurulan hukuki ilişkinin doğal sonucu olarak birtakım mali hak ve yükümlülükleri de beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda ebeveynlerin çocuğun bakım, eğitim ve korunmasına

---

7 RG: 12.12.2007, S. 26728.

8 Ergin Nomer, *Devletler Hususî Hukuku* (23rd edn, Beta Basım Yayım 2021) 475 vd.; Aysel Çelikel and B Bahadır Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk* (17th edn, Beta Basım Yayım 2021) 618 vd.; Gülören Tekinalp, *Milletlerarası Özel Hukuk, Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları* (13th edn, Vedat Kitapçılık 2020) 409; Cemal Şanlı, Emre Esen and İnci Ataman Figanmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk* (12th edn, Beta Basım Yayım 2025) 514; Vahit Doğan, Alper Çağrı Yılmaz and Lale Ayhan İzmirli, *Milletlerarası Özel Hukuk* (12th edn, Seçkin Yayıncılık 2025) 60; Sibel Özel and others, *Milletlerarası Özel Hukuk* (3rd edn, On İki Levha Yayıncılık 2023) 603 vd.; Hacı Can and Ekin Tuna, *Milletlerarası Usul Hukuku* (3rd edn, Adalet Yayınevi 2022) 117 vd.; Gülin Güngör, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku* (6th edn, Yetkin Yayıncılık 2026) 273.

ilişkin yükümlülükleri ön plana çıkmakta; buna karşılık kanun koyucu, gebelik ve doğum sebebiyle ananın katlandığı belirli giderler bakımından ayrıca anaya özgü mali haklar da tanımaktadır. Her ne kadar bu mali sonuçlar aynı hukuki ilişkiden kaynaklansa da hak sahipleri, hukuki nitelikleri ve korudukları menfaat bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Bu nedenle, ananın gebelikten kaynaklanan mali haklarının hukuki niteliğinin ortaya konulabilmesi için öncelikle ebeveynlerin çocuğa karşı mali yükümlülüklerinin, ardından ananın mali haklarının incelenmesi gerekmektedir.

A. Çocuğun Bakımı, Eğitimi ve Korunmasına İlişkin Giderler

Ananın, çocukla soy bağı kurulan babaya karşı, çocukla ilgili maddi konulara dayanan talep hakkı bulunmaktadır. İlk olarak çocuk ile soy bağı kurulan baba, çocuğun bakım ve eğitim giderlerini anayla birlikte karşılamakla yükümlüdür. TMK m. 327/I uyarınca, "*Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır."* Baba çocuğun bakımı, eğitimi ve korunmasına ilişkin giderlerden doğrudan çocuğa karşı mali yükümlülük altındadır. Bu yükümlülük ana veya babanın velayet hakkına sahip olmasından bağımsız olup velayetin kaldırılması ve bazı koşulların bulunması hâlinde çocuğun ergin olmasından sonra da devam etmektedir[9]. Söz konusu yükümlülük soy bağının kurulmasıyla kanun uyarınca kendiliğinden doğmaktadır. Ana ve babanın bu yükümlülüğü, Kanun'da *evliliğin genel hükümleri* başlığı altında düzenlenmektedir. TMK m. 185/II uyarınca, "*Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler*."

Ananın çocuğun eğitimi, bakımı ve korunmasına ilişkin yükümlülüğü, soy bağı doğumla kurulduğu için doğumdan itibaren başlamaktadır. Çocuğun soy bağının babayla sonradan kurulması durumunda soy bağı kurulana kadar ana tarafından kendisine düşen paydan fazla harcama yapılmaktadır. TMK m. 327 ana ve baba bakımından müteselsil sorumluluk doğurduğu için ana, fazlaya ilişkin yapılan giderleri babadan talep edebilmektedir[10]. Bu talep TMK m. 304'te düzenlenen

[9] Mustafa Dural, Tufan Öğüz and Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku* (14th edn, On İki Levha Yayıncılık 2019) 354 N. 1674. TMK m. 350 uyarınca, "*Velâyetin kaldırılması hâlinde ana ve babanın çocuklarının bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülükleri devam eder*." Yükümlülüğün süresi kanunda açık olarak düzenlenmektedir. TMK m. 328 uyarınca, "*Ana ve babanın bakım borcu, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder. Çocuk ergin olduğu hâlde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler*". Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Derya Ateş, 'İsviçre Hukukundaki Gelişmeler Işığında Ana Babanın Ergin Çocuğun Bakım ve Eğitim Giderlerini Karşılama Yükümlülüğü' (2021) 12 Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 179, 181 vd.; Esma Kıraç Adır, 'Ana Babanın Engelli Çocuğa Karşı Eğitim ve Bakım Yükümlülüğü: Türk Medeni Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Bir İnceleme' (2025) 16 Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 95, 101 vd.; Özkan Özyakışır, 'Türk-İsviçre Hukukunda Ana ve Babanın Eğitimi Devam Eden Ergin Çocuğa Karşı Nafaka Yükümlülüğünde Çocuğun Bakım ve Eğitim Masraflarının Karşılanmasının Ana Babadan Beklenebilir Olması Koşuluna Eleştirel Bir Bakış' (2025) 83 İstanbul Hukuk Mecmuası 576, 579 vd.

[10] Bilge Öztan, *Aile Hukuku* (6th edn, Turhan 2015) 1047.

ananın mali haklarından farklı olup çocuğun bakım ve eğitim giderlerinden kaynaklanan bir rücu talebidir. Burada dikkat edilecek husus bu talebin "çocuğa karşı bakım ve eğitim giderlerine" ilişkin olması ve ananın talebi çocuğu temsilen değil kendi adına ileri sürmesidir[11].

B. Ananın Gebelikten Kaynaklanan Mali Hakları

1. Hukuki Niteliği ve Kapsamı

Babanın anaya karşı mali yükümlülüğünün kapsamına TMK m. 304 uyarınca ileri sürülebilecek "mali haklar" girmektedir[12]. Bu hükme dayanarak ana, "çocuğa gebe kalmasından kaynaklanan" masraf kalemlerini babadan talep edebilmektedir. Bu masraf kalemlerine ilişkin talebin hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Birinci görüş, TMK m. 304 uyarınca ileri sürülecek taleplerin maddi tazminat talebinden farklı olduğunu savunmaktadır[13]. İkinci görüş ananın mali taleplerinin tazminat talebi olduğunu savunmaktadır[14]. Doktrindeki bu görüş ayrılığı, TMK m. 304 kapsamında ileri sürülen taleplerin hangi hukuki sebebe dayandığı sorusunu da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, söz konusu taleplerin borçlar hukuku sistematiği içinde hangi borç kaynağına dayandığının belirlenmesi gerekmektedir.

Alacak ilişkisi, sözleşmeden, haksız fiilden, sebepsiz zenginleşmeden veya kanundan doğabilir[15]. Ananın mali haklarında talep hakkı taraflar arasındaki bir sözleşmeden veya haksız fiilden doğmadığı gibi sebepsiz zenginleşmeye de dayanmamaktadır. TMK m. 304 kapsamında ileri sürülen taleplerin, aile hukukundan kaynaklanan ve kanun tarafından özel olarak düzenlenmiş alacak hakkı niteliğinde olduğu kanaatindeyiz. Yargıtay kararlarında TMK m. 304 kapsamında ileri sürülebilecek talepler ile genel hükümlere dayanan maddi ve manevi tazminat talepleri birbirinden ayrılmakta ve babanın haksız fiil niteliğindeki diğer eylemlerinden

---

11 Caner Taşatan, 'Tanıyanın Mali Yükümlülüğü' (2018) 76 İstanbul Hukuk Mecmuası 309, 312.

12 TMK m. 304'e göre, "(1) *Ana, babalık davası ile birlikte veya ayrı olarak baba veya mirasçılarından aşağıdaki giderlerin karşılanmasını isteyebilir: 1. Doğum giderleri, 2. Doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim giderleri, 3. Gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderler. (2) Çocuk ölü doğmuş olsa bile hâkim, bu giderlerin karşılanmasına karar verebilir. (3) Üçüncü kişiler veya sosyal güvenlik kuruluşlarınca anaya yapılan ödemeler, hakkaniyet ölçüsünde tazminattan indirilir."*

13 Abdülkerim Yıldırım, *Türk Aile Hukuku* (Savaş Yayınevi 2014) 133–134.

14 Feyzi Necmettin Feyzioğlu, Cumhur Özakman and M Enis Sarıal, *Aile Hukuku* (3rd edn, Filiz Kitabevi 1986) 563; Turgut Akıntürk and Derya Ateş, *Aile Hukuku* (20th edn, Beta Basım Yayım 2017) 368; Baygın (n 1) 94.

15 Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK, RG 04.02.11, S. 27836) sistematiğinde borç ilişkisinin kaynakları; sözleşmeden doğan borç ilişkileri, haksız fiilden doğan borç ilişkileri ve sebepsiz zenginleşmeden doğan borç ilişkileri olarak düzenlenmiştir. Bununla birlikte öğretide, bu üçlü ayrım dışında kanundan doğan borçlar da borç kaynağı olarak kabul edilmektedir. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (25th edn, Yetkin Yayıncılık 2020) 120; M Kemal Oğuzman and Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I* (19th edn, Vedat Kitapçılık 2021) 36.

kaynaklanan zararların TMK m. 304 kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir[16].

TMK m. 304 uyarınca ananın mali talepleri babalık davasıyla birlikte veya ayrı olarak ileri sürülebilmekte; ayrıca çocuk ölü doğmuş olsa bile hâkimin bu giderlerin karşılanmasına karar verebileceği düzenlenmektedir. Bu düzenleme, ananın mali haklarının babalık davasının açılmasına veya çocuğun sağ doğmuş olmasına değil, çocuk ile baba arasında soy bağının kurulmasına bağlı olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, ananın mali haklarının yalnızca babalık davası sonucunda kurulan soy bağı ilişkilerinde değil, tanıma yoluyla kurulan soy bağı ilişkilerinde de uygulanıp uygulanamayacağı ayrıca değerlendirilmelidir. Doktrinde bir görüş, ananın mali haklarının İsviçre Medeni Kanunu (*Schweizerisches Zivilgesetzbuch*/ ZGB)[17] Art. 295'te ana ve babanın çocuğa bakma yükümlülüğüne ilişkin hükümler arasında düzenlendiğini, hükmün çocuğun ölü doğması hâlinde dahi uygulanabilir olduğunu bu nedenle tanıma bakımından da uygulanacağını savunmaktadır[18]. Türk hukuku bakımından hükmün düzenleniş amacından hareket etmek gerekmektedir. Zira hüküm babayla soy bağı kurulan çocuğa gebe kalan ananın gebelikten kaynaklanan masraflarının giderilmesini amaçlamaktadır. Bu nedenle hükmün uygulanması bakımından soy bağının hangi yolla kurulduğundan ziyade soy bağının kurulmuş olması önem taşımaktadır. Hükmün lafzında talebin yalnızca babalık hükmüne bağlı olduğuna ilişkin bir sınırlama bulunmamaktadır. Kanun koyucu talebin babalık davasıyla birlikte veya ayrı olarak ileri sürülebileceğini düzenlemiştir. Bu bakımdan TMK m. 304 kapsamındaki taleplerin, soy bağının tanıma yoluyla kurulduğu hâllerde de ileri sürülebileceği kanaatindeyiz[19].

Ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan giderlerine, doğum gideri olarak evde veya hastanede gerçekleşen bakım masrafları, doktor ve ebe ücretleri, ilaçlar ve hastaneye ulaşım masrafları örnek olarak verilmektedir[20]. Ana, doğumdan önceki

---

16 "*Babanın maddi tazminatı gerektirir başkaca eylemleri, sözgelimi bir haksız fiili bulunuyorsa ana ayrıca maddi tazminat talebinde bulunabilir. Bunun TMK m. 304 hükmünden kaynaklanmadığında tereddüt yoktur. Fakat bu durum TMK m. 304 hükmünün de bir maddi tazminat hükmü olduğu gerçeğini değiştirmez."* Yargıtay 2. HD, T. 15.09.2008, E. 2007/12186, K. 2008/11753; Yargıtay 2. HD, T. 20.02.2012, E. 2010/19321, K. 2012/3119, Yargıtay 2. HD, T. 13.12.2010, E. 2009/18998, K. 2010/20875; Yargıtay 2. HD, T. 28.11.2023, E. 2023/5480, K. 2023/5699. www.lexpera.com.tr Erişim Tarihi 19.06.2026.

17 Kanun'un İngilizce metni için bakınız: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/en Erişim Tarihi 10.04.2026.

18 Taşatan (n 11) 312–313.

19 Yargıtay, ana tarafından açılan babalık davası sonrasında babanın çocuğu tanıdığı ve soy bağının tanıma yoluyla kurulduğu bir uyuşmazlıkta, ananın TMK m. 304 kapsamında doğum, geçim ve gebelik giderlerine ilişkin taleplerini incelemiş ve söz konusu taleplerin TMK m. 304 kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Yargıtay 8. HD, T. 11.05.2017, E. 2017/3011, K. 2017/6908, www.lexpera.com.tr Erişim Tarihi 16.06.2026.

20 Cyril Hegnauer, *Berner Kommentar. Kommentar zum schweizerischen Privatrecht: Kommentar zu Art. 270-295 ZGB*, ed. A. Meier-Hayoz, with Hermann Becker (Stämpfli Verlag, 2020), Art. 295 N. 14; Peter Breitsschmid, "Kommentar zu Art. 131-134, 144-147, 264-269c, 276-295, 307-327

ve sonraki altışar haftalık geçim giderlerini de talep edebilmektedir. Doktrinde bir görüş, ananın kendi geçimini sağlayabilecek olması hâlinde dahi geçim giderleri için babadan talepte bulunabileceğini savunmaktadır[21].

Hükümde gebelik ve doğumun gerektirdiği "diğer giderlerin" talep edilebileceği kaleme alınmıştır. Bunlara doğumla nedensellik bağı kurulabilecek doğum öncesi muayene masrafları, kıyafetler, doğum sonrası tedavi, gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin masraflar ve ananın yeni bir yerleşim yeri veya iş bulması için harcanan masraflar örnek olarak verilebilir[22].

TMK m. 304 kapsamında talep edilebilecek giderler, kural olarak ananın gebelik ve doğum nedeniyle katlandığı giderlerle sınırlıdır. Nitekim Yargıtay, doğumdan dava tarihine kadar çocuğun iaşesi için yapılan harcamaların ananın mali hakları kapsamında değerlendirilemeyeceğini kabul etmektedir[23]. Bu yönüyle hüküm, çocuğun bakım ve eğitim giderlerinden ziyade ananın gebelik ve doğum nedeniyle katlandığı giderlerin karşılanmasını amaçlamaktadır. Bu noktada ananın doğum sebebiyle uğradığı "kazanç kaybının" giderler kapsamında yer alıp almadığı sorusu akla gelmektedir. Doktrinde birinci görüş, bu kaybı giderler kapsamında ele almaktadır[24]. Benzer yönde bir görüşe göre, "*... gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderler...*" ifadesi hükmü kapsam bakımından sınırlı olmaktan çıkarmaktadır[25]. Doktrinde farklı yönde ikinci görüş, kazanç kaybının bu kapsamda yer almadığını savunmaktadır[26]. Hükmün kapsamının sınırlı olmadığı görüşüne katılmaktayız. Kanaatimizce kazanç kaybı gebelik ve doğumla ilgili olmak kaydıyla talep edilebilmelidir. Talep edilebilecek masrafların makul bir düzeyde olması gerekmekte olup[27] hâkim, takdir yetkisi kapsamında her iki tarafın sosyal ve ekonomik durumlarını değerlendirerek bir karar vermelidir[28]. Bununla birlikte, TMK m. 304 kapsamında yer almayan başkaca zararların ortaya çıkması da mümkündür. Bu nedenle doktrinde bir görüş, ananın gebe kaldığı

ZGB", içinde *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB*, 4. bs., ed. Heinrich Honsell vd. (Helbing Lichtenhahn, 2011), Art. 295 N. 4; Roelli Bruno, "Art. 295", içinde *Personen- und Familienrecht – Partnerschaftsgesetz Art. 1–456 ZGB–PartG*, 3. bs., CHK – Handkommentar zum Schweizer Privatrecht. (Schulthess, 2016), Art. 295, N. 3. (Taşatan (n 11) 317 dn. 36'dan naklen).

21 Dural, Öğüz and Gümüş (n 9) N. 1512.

22 Hegnauer (n 20) Art. 295, N. 18; Breitsschmid (n 20) Art. 295, N. 4; Bruno (n 20) Art. 295, N. 3 (Taşatan (n 11) 318 dn. 40'tan naklen).; M Kemal Oğuzman and Mustafa Dural, *Aile Hukuku* (2nd edn, Filiz Kitabevi 1998) 353.

23 Yargıtay 2. HD, T. 01.10.2024, E. 2024/6959, K. 2024/6669 www.lexpera.com.tr Erişim Tarihi 19.06.2026.

24 Dural, Öğüz and Gümüş (n 9) N. 1513; Baygın (n 1) 95.

25 Taşatan (n 11) 318.

26 Roelli (n 20) Art. 295, N. 3. (Taşatan (n 11) 318 dn. 41'den naklen).

27 Hegnauer (n 20) Art. 295, N. 4; Dural, Öğüz and Gümüş (n 9) N. 1511. (Taşatan (n 11) 318 dn. 42'den naklen).

28 Taşatan (n 11) 318.

ilişki nedeniyle cinsel yolla bulaşan bir hastalığa yakalanması ve buna bağlı tedavi giderlerine katlanması hâlinde, bu zararların TMK m. 304 kapsamında değil, genel hükümlere göre açılacak ayrı bir maddi tazminat davasında talep edilebileceğini savunmaktadır[29].

TMK m. 304 kapsamında düzenlenen talepler bakımından hak sahibi çocuğun anasıdır. Talep hakkı doğrudan anaya ait olup çocuğun malvarlığına dâhil değildir. Ananın ölümü hâlinde bu talepler mirasçılarına geçer. Giderlerin borçlusu ise çocukla soy bağı kurulan baba olup babanın ölümü hâlinde talep mirasçılarına yöneltilebilir. Kanun koyucu hükümde talebin baba veya mirasçılarına karşı ileri sürülebileceğini açıkça düzenlemiştir.

2. Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süre Sorunu

İsviçre hukukunda ananın mali hakkına ilişkin talepler doğumdan itibaren bir yıllık hak düşürücü süreye tabi tutulmuştur[30]. TMK m. 304'te ise hak düşürücü süre veya zamanaşımı süresi düzenlenmemektedir[31]. Bu taleplere ilişkin süre konusunda doktrinde tartışma bulunmaktadır. Birinci görüş bu taleplerin babalık davası açılabileceği süreyle sınırlı olarak ileri sürülebileceğini savunmaktadır[32]. İkinci görüşe göre ise, ananın mali haklarına ilişkin talep babalık davasından bağımsız olarak da ileri sürülebildiğinden, babalık davasına ilişkin hak düşürücü sürenin bu talepler bakımından uygulanması mümkün değildir. Bu nedenle, söz konusu talepler hakkında on yıllık genel zamanaşımı süresinin uygulanması gerekir[33]. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararında, TMK m. 304 kapsamında düzenlenen mali hakların baba veya mirasçılarından babalık davasıyla birlikte yahut ayrı olarak talep edilebileceği ve Kanun'da bu hakların ne zaman istenebileceğine ilişkin herhangi bir süre şartının öngörülmediği ifade edilmiştir[34]. Kanaatimizce TMK

---

29 Selahattin Sulhi Tekinay, *Türk Aile Hukuku* (7th edn, Filiz Kitabevi 1990) 568; Oğuzman and Dural (n 22) 353.

30 Hegnauer (n 20) Art. 295, N. 30. (Taşatan (n 11) 318 dn. 43'ten naklen).

31 Hak düşürücü süre ile zamanaşımı süresi hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Selahattin Sulhi Tekinay and others, *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (7th edn, Filiz Kitabevi 1993) 1032; Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C. I* (4th edn, Filiz Kitabevi 2008) 52–53, Nr. 12; Oğuzman and Öz (n 15) 625 Nr. 1902, 626 Nr. 1903; Eren (n 15) 1419 Nr. 4049; Nedim Meriç, 'Zamanaşımı Def'ine İlişkin Bazı Medeni Yargılama Hukuku Meseleleri' *Halûk Konuralp Anısına Armağan C. I* (Yetkin Yayıncılık 2009) 679,690; Serkan Ayan, *Zamanaşımının Durması ve Zamanaşımının Kesilmesi* (Adalet Yayınevi 2020) 25.

32 Öztan (n 10) 947. Bu noktada babalık davası açma süresine kısaca yer vermekte fayda vardır. TMK m. 303 uyarınca babalık davası çocuğun doğumundan önce veya sonra açılabilir. Ananın davacı sıfatıyla davayı açma hakkı doğumdan başlayarak bir yıl geçmekle düşer. Çocuğun açacağı babalık davası bakımından ise TMK m. 303/II'de öngörülen bir yıllık hak düşürücü süre, Anayasa Mahkemesinin (27.10.2011 tarihli ve E. 2010/71, K. 2011/143 sayılı) kararıyla iptal edilmiş olup günümüzde çocuk yönünden hak düşürücü süre bulunmamaktadır. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Şentürk (n 5) 382–383.

33 Dural, Öğüz and Gümüş (n 9) N. 1514; Taşatan (n 11) 318.

34 Yargıtay HGK, T. 29.05.2024, E. 2023/383, K. 2024/294. www.lexpera.com.tr Erişim Tarihi 14.08.2026.

m. 304 kapsamında ileri sürülen talepler bakımından babalık davasına ilişkin hak düşürücü sürenin kıyasen uygulanması isabetli değildir. Zira TMK m. 304 hükmü, anaya babalık davasından bağımsız olarak da ileri sürülebilen müstakil bir talep hakkı tanımaktadır. Ayrıca çocuk ile baba arasındaki soybağı yalnızca babalık hükmüyle değil, tanıma yoluyla da kurulabilmektedir. Bunun yanı sıra kanun koyucu, hükümde bu talepler bakımından herhangi bir hak düşürücü süre veya özel bir zamanaşımı süresi öngörmemiştir. Zamanaşımı ve hak düşürücü süreler istisnai nitelikte olup kanuni dayanaklarının açık olması gerekir. Bu nedenle mehaz hukukta yer alan bir sürenin veya babalık davasına ilişkin hak düşürücü sürenin yorum ya da kıyas yoluyla TMK m. 304 kapsamındaki taleplere uygulanması mümkün değildir. Ayrıca söz konusu talepler haksız fiil, sebepsiz zenginleşme veya kanunda özel zamanaşımı süresi öngörülen başka bir borç ilişkisine de dayanmamaktadır. Bu sebeple, TMK m. 304 kapsamında ileri sürülen talepler bakımından TBK m. 146'da düzenlenen on yıllık genel zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.

Ananın mali haklarında zamanaşımı süresinin tespitinden sonra sürenin başlama anı konusuna da değinmek gerekmektedir. Konu hakkında doktrinde tartışma bulunmaktadır. Birinci görüş, TMK m. 304'teki her bir giderin yapıldığı anda muaccel olduğunu ve kural olarak babaya yapılan ihtarla, ihtar yapılmamışsa en geç dava tarihinden itibaren söz konusu taleplere temerrüt faizi işleyeceğini savunmaktadır[35]. İkinci görüş, hükümde düzenlenen alacak kalemlerinin birden fazla değil, tek birer kalem olarak hesaplanması, bu nedenle de ilgili sürenin çocuğun doğum tarihi veya sağ doğmamış çocuklarda gebeliğin sonlandırıldığı tarih olarak belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır[36]. Kanaatimizce TMK m. 304 kapsamında düzenlenen talepler bakımından zamanaşımı süresinin başlangıcı, her bir gider kaleminin ayrı ayrı yapıldığı tarih olarak kabul edilmemelidir. Zira hükümde düzenlenen giderler farklı kalemlerden oluşmakla birlikte, bunların tamamı gebelik ve doğum olgusundan kaynaklanan tek bir talep hakkının unsurlarını oluşturmaktadır. Özellikle gebelik ve doğum sürecine yayılan çok sayıda gider bakımından farklı başlangıç anlarının kabul edilmesi hem hukuki belirliliği zedeleyecek hem de uygulamada talep edilebilecek alacak miktarının tespitini güçleştirecektir. Bu sebeple zamanaşımı süresinin, çocuğun doğduğu tarihten; çocuk sağ doğmamışsa gebeliğin sona erdiği tarihten itibaren işlemeye başlaması gerektiği kanaatindeyiz.

3. Davada Görevli ve Yetkili Mahkeme

Ana tarafından yöneltilecek taleplere ilişkin 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un[37] *Aile mahkemelerinin görevleri* başlıklı 4. maddesinin ilk fıkrası hükmü gereğince görevli mahkeme aile

35 Dural, Öğüz and Gümüş (n 9) N. 1514; Oğuzman and Dural (n 22) 353.

36 Taşatan (n 11) 318.

37 RG 18.01.2003, S. 24997.

mahkemeleridir. Ananın babalık davasında TMK m. 304 kapsamındaki mali hakları dışında kalan genel hükümlere dayalı maddi ve manevi tazminat taleplerinde ise aile mahkemesi görevli değildir[38]. Yetkili mahkeme bakımından babalık davasıyla birlikte ve fer'î nitelikte açılan davalar bakımından TMK m. 283'te yer alan özel yetki kuralı uygulanır. Babalık davasından ayrı açılan ve TMK m. 304'e dayanan davalar bakımından talebin TMK'de soy bağının kurulmasına ilişkin hükümler arasında düzenlenmiş olması -soy bağının hukuki bir sonucu olması- sebebiyle TMK m. 283 hükmü uygulanacaktır.

II. ANANIN MALİ HAKLARINA İLİŞKİN YABANCI UNSURLU UYUŞMAZLIKLARDA TÜRK MAHKEMELERİNİN YETKİSİ

A. Yabancılık Unsurunun Tespiti ve Vasıflandırma

Özel hukuka ilişkin işlem ve ilişkilerin yabancı unsurlu olması, hukuki olay veya ilişkinin hâkimin hukuk düzeni dışında bir veya birden fazla hukuk düzeniyle ilişkili olmasını ifade etmektedir[39]. Yabancı unsur içeren uyuşmazlık, yabancı unsurun temas ettiği hukuk düzenleriyle bağlantılı hâle gelmektedir[40]. Kanun'da yabancılık unsurunun tanımı bulunmamakla birlikte kavram, vatandaşlık, yerleşim yeri, mutad meskenin, hukuki işlemin yapıldığı yerin, tarafların işyerinin, borcun konusunun bulunduğu yerin, borcun ifa yerinin yabancı bir devletle ilişkisinin bulunması üzerinden açıklanmaktadır. Tarafların yabancı bir devlet vatandaşı olması, yabancı bir ülkede ikamet etmeleri veya uyuşmazlık konusu olayın yabancı bir ülkede gerçekleşmesi aile hukuku uyuşmazlıklarında en sık karşılaşılan yabancılık unsurudur. Örneğin, ananın mali haklarına ilişkin bir davada ana veya babanın Alman vatandaşı olması veya Almanya'da ikamet etmesi uygulamada karşılaşabileceğimiz yabancılık unsurlarına örnektir.

Uyuşmazlıkların çözümünde hâkim esasa ilişkin incelemeden[41] önce davayı usulden incelemektedir. Usule ilişkin olarak uyuşmazlık konusunda yetkili

---

38 Bu yönde bakınız: Yargıtay 2. HD, T. 17.08.2011, E. 2010/310, K. 2011/833, www.ictihatlar.com.tr Erişim Tarihi 14.08.2026.

39 MÖHUK m. 1 uyarınca Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin belirlenebilmesi için uyuşmazlığın yabancı unsur taşıması gerekir. Yabancılık unsuru hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Nomer (n 8) 2; Tekinalp (n 8) 20; Çelikel and Erdem (n 8) 10; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 8) 5; Doğan, Yılmaz and Ayhan İzmirli (n 8) 6; Vahit Doğan, *Milletlerarası Ticaret Hukuku* (Savaş Yayınevi 2020) 177; Ziya Akıncı, *Milletlerarası Özel Hukuk (Ders Kitabı)* (Vedat Kitapçılık 2020) 4; Özel and others (n 8) 9; Gülören Tekinalp and Ayfer Uyanık Çavuşoğlu, *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları* (11th edn, On İki Levha Yayıncılık 2011) 354; Hacı Can and Ekin Tuna, *Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku* (2nd edn, Adalet Yayınevi 2022) 42; Güngör (n 8) 31.

40 Mesut Aygün, 'Yabancılık Unsurunun Mahiyeti ve Yargılamadaki Rolü' (2014) 16 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan 1025, 1028.

41 Esasa uygulanacak hukuk bakımından uyuşmazlık konusu ilişkinin, hangi hukuki kategori (sözleşme, haksız fiil, nişanlanma vb.) içinde yer aldığının tespiti vasıflandırma kurumuna ilişkindir. Hâkimin vasıflandırma yaparken dikkate alacağı hukuk konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Vasıflandırma

mahkemenin tespit edilmesi gerekmektedir. Uyuşmazlığın hangi milletlerarası yetki kuralının kapsamına girdiğinin belirlenmesi amacıyla hukuki nitelendirme yapılacaktır. Milletlerarası usul hukukuna ilişkin kurallarda *lex fori* esas alındığından nitelendirme Türk hukuku kurallarına tabidir[42]. Bu çerçevede ananın mali haklarına ilişkin taleplerin, MÖHUK m. 41'de yer alan "Türklerin kişi hâllerine ilişkin davalar" ibaresinin kapsamında olup olmadığı değerlendirilecektir[43].

"Ananın mali hakları", Türk hukukunda TMK'nin *Aile Hukuku* kitabının *Hısımlık* kısmında, soy bağının kurulmasından kaynaklanmaktadır. Bu taleplerin babalık davasıyla birlikte veya ayrı olarak ileri sürülmesi mümkündür. Hükmün sistematik yeri dikkate alındığında uyuşmazlığın aile hukuku ve soy bağının kurulmasına ilişkin bir uyuşmazlık olarak vasıflandırılması mümkündür. Bununla birlikte, ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerinin mali nitelikte bağımsız alacak talepleri içermesi, uyuşmazlığın klasik anlamda kişi hâline ilişkin bir uyuşmazlık olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususunda tartışma doğurmaktadır. Bu nedenle uyuşmazlığın vasıflandırılması, uygulanacak hukukun ve Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tespiti bakımından önem taşımaktadır.

B. Türk Mahkemelerinin Yetkisinin Tespiti

1. Genel Yetki Kuralı

Medeni usul hukukunda yetki, bir uyuşmazlığa ilişkin davanın hangi yerdeki görevli mahkemede görüleceğine ilişkindir[44]. Milletlerarası yetki ise devletin yargı yetkisi kapsamında, yabancı unsurlu uyuşmazlıklar hakkında kendi mahkemelerinin yetkisini tayin etmesidir[45]. Yabancı unsurlu hukuki işlem ve ilişkilerden doğan

hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Arthur Robertson, *Characterisation in the Conflict of Laws* (Harvard University Press 1940) 59; Nomer (n 8) 97; John O'Brien, *Conflict of Laws* (2nd edn, Cavendish Publishing 1999) 20; Gülören Tekinalp, *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları* (13th edn, 2020) 85; Doğan, Yılmaz and Ayhan İzmirli (n 8) 220; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 8) 58 vd.; Gülin Güngör, *Milletlerarası Özel Hukuk* (Yetkin Yayıncılık 2021) 48; Özel and others (n 8) 85.

42 Nomer (n 8) 396 vd.; Özel and others (n 8) 549.

43 Bilgin Tiryakioğlu, 'Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi' in Bilgin Tiryakioğlu and Gülin Güngör (eds), *Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan* (Yetkin Yayıncılık 2012) 1145; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 8) 518; Rıfat Erten, *Türklerin Kişi Hâllerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi* (Yetkin Yayıncılık 2017) 95.

44 Saim Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku* (7th edn, Nesil Matbaacılık 2000) 194; Abdurrahim Karslı, *Medeni Muhakeme Hukuku* (3rd edn, Alternatif 2013) 263; Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay and Muhammet Özekes, *Medeni Usul Hukuku* (9th edn, On İki Levha Yayıncılık 2021) 72.

45 Nomer (n 8) 427; Doğan, Yılmaz and Ayhan İzmirli (n 8) 38; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 8) 472; Güngör (n 41) 231. Milletlerarası yetki, bir devletin kendi hukuk düzeninin kişi ve durumlar bakımından erişim alanını ve bu hukuk düzeninin uygulanabilmesi için devlet ile kişi veya durum arasında bulunması gereken bağlantıyı ifade eden bir kavram olarak açıklanmaktadır:

uyuşmazlıklarda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisine ilişkin kurallarda genellikle dava tarafları veya dava konusuyla ülke arasında bir bağlantının bulunması beklenmektedir. Aksi hâlde mahkeme yetkisiz kabul edilmektedir.

Yabancı unsurlu bir uyuşmazlıkta Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tayininde öncelikle uyuşmazlığın özel yetki kurallarının kapsamına girip girmediği incelenmekte eğer uyuşmazlık özel yetki kurallarının kapsamına girmiyorsa[46] Türk mahkemelerinin yetkisine ilişkin -genel hüküm- MÖHUK m. 40 uyarınca yetkili mahkeme tespit edilmektedir. Buna göre, "*Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları tayin eder*". Bu hüküm uyarınca Türk mahkemelerinin yetkili olup olmadığının tespitinde HMK ve diğer kanunlarda düzenlenen yetkiye ilişkin hükümler uygulanmaktadır. Türkiye'de yer itibarıyla yetkili bir mahkemenin varlığı, uyuşmazlık bakımından Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini tesis etmektedir. Ananın mali haklarına ilişkin uyuşmazlığın yabancı unsurlu olması hâlinde, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tespitinde, öncelikle bu uyuşmazlığın MÖHUK m. 41 uyarınca kişi hâlleri kapsamında yer alıp almadığı değerlendirilmelidir. Zira ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali talepleri kişi hâlleri dışında mali nitelikte bağımsız alacak veya tazminat talepleri olarak nitelendirilirse MÖHUK m. 40'ın göndermesiyle iç hukukun yer itibarıyla yetki kuralları uygulanacaktır. Bu yaklaşım benimsendiğinde, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tespitinde MÖHUK m. 41'de düzenlenen kişi hâllerine ilişkin özel yetki kuralı değil, MÖHUK m. 40 göndermesiyle yer itibarıyla yetki kurallarının uygulanması gerekecektir. Bu durumda MÖHUK m. 40 uyarınca Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, iç hukukun yer itibarıyla yetki kurallarına göre belirlenecektir. Ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali talepleri, babalık davasıyla birlikte ileri sürüldüğünde babalık davasına bağlı

Cedric Ryngaert, 'The Concept of Jurisdiction in International Law' in Alexander Orakhelashvili (ed), *Research Handbook on Jurisdiction and Immunities in International Law* (Edward Elgar Publishing 2015) 50–52. Yetki kavramının bir yandan devletin hukuk kurallarını belirleme ve uygulama gücünü, diğer yandan bu gücün sınırlandırılması ve devletler arasında dağıtılması fikrini içerdiği; çağdaş milletlerarası yetki teorisinin de belirli bir ulusal yetki iddiasının milletlerarası açıdan meşru kabul edilip edilemeyeceğini belirleyecek ölçütlere dayanması gerektiği yönünde bakınız: Joseph Halpern, 'Exorbitant Jurisdiction and the Brussels Convention: Toward a Theory of Restraint' (1983) 9 The Yale Journal of World Public Order 369, 369–370.

[46] MÖHUK m. 41 ilâ 46. arasında özel yetki kuralları düzenlenmekte olup kanun sistematiği esas alındığında özel yetki kurallarının kapsamına giren bir uyuşmazlık söz konusu ise öncelikle ve sadece ilgili özel yetki kuralının uygulanmalıdır: Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 8) 514; Mine Tan Dehmen, 'Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar Bakımından 5718 Sayılı MÖHUK'ta Kabul Edilen Yetki Kuralı' (2013) 33 Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 169, 171,188. MÖHUK m. 41 ilâ 46 arasında genel yetki kuralından farklı olarak belirli dava türlerine özgü özel milletlerarası yetki kurallarına yer verilmiştir: Ebru Akduman, 'Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisi' (2020) 15 Terazi Hukuk Dergisi 466, 479. Özel yetki hükmü uyarınca bir mahkemenin bulunmaması hâlinde Türk mahkemelerinin yetkisinin olmadığı sonucuna varılmaktadır: Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 8) 514; Doğan, Yılmaz and Ayhan İzmirli (n 8) 75.

olarak; babalık davasından ayrı ileri sürüldüğünde ise soy bağının kurulmasına ilişkin hükümler arasında düzenlenmiş mali bir sonuç olmaları sebebiyle TMK m. 283'teki özel yetki kuralına tabi olacaktır. Buna göre Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, ancak taraflardan birinin dava veya çocuğun doğumu sırasındaki yerleşim yerinin Türkiye'de bulunması hâlinde kabul edilebilecektir. Bu bağlantılardan hiçbirinin Türkiye'de bulunmaması hâlinde, yalnızca ananın Türk vatandaşı olmasına dayanılarak MÖHUK m. 40 üzerinden Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tesis edilmesi mümkün olmayacaktır.

2. Kişi Hâllerine İlişkin Yetki Kuralı

a. Kapsam Bakımından Değerlendirme

Yabancılık unsuru içeren Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin uyuşmazlıklarda Türk mahkemelerinin yetkisinin tespitinde MÖHUK m. 41 uygulanmaktadır[47]. Hüküm iç hukukun yer itibarıyla yetki kurallarına bağlı kalmaksızın Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisine ilişkin özel bir yetki kuralıdır. Hükmün amacı, Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davalarının Türkiye'de görülebilmesini sağlayacak yetkili bir Türk mahkemesinin bulunmasını temin etmektir[48].

Ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerinin, soy bağının kurulmasına ilişkin hükümler arasında düzenlenmiş olması sebebiyle kişi hâllerine ilişkin olduğu kabul edilirse[49], ananın Türk vatandaşı[50] olması koşuluyla MÖHUK

---

47 Hükme göre, "*Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları, yabancı ülke mahkemelerinde açılmadığı veya açılamadığı takdirde Türkiye'de yer itibariyle yetkili mahkemede, bulunmaması hâlinde ilgilinin sâkin olduğu yer, Türkiye'de sâkin değilse Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür*."

48 Nomer (n 8) 475; Çelikel and Erdem (n 8) 622; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 8) 517; Doğan, Yılmaz and Ayhan İzmirli (n 8) 60; Fügen Sargın, *Türk Milletlerarası Usûl Hukuku* (Yetkin Yayıncılık 2024) 66. Bu yetki kuralı mülga 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un (RG 22.05.1982, S. 17701) 28. maddesinde düzenlenmekteydi. 5718 sayılı MÖHUK m. 41'de, 2675 sayılı MÖHUK m. 28'den farklı olarak davacının Türkiye'de yerleşim yerinin bulunmaması ve davanın tarafların ikamet ettiği ülke mahkemesinde açılmamış olması yönündeki sınırlamalar kaldırılmıştır. Madde gerekçesinde bu değişikliklerin, kişi hâllerine ilişkin davaların Türkiye'de açılmasını gereksiz biçimde sınırlandıran koşulların giderilmesi, dava ekonomisi ve hukuki güvenliğin sağlanması ile yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının sayısı dikkate alınarak yapıldığı belirtilmektedir. Yapılan değişiklikler hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Erten (n 43) 68 vd.

49 Dural, Öğüz and Gümüş (n 9) 311.

50 MÖHUK m. 41'in uygulama alanı bulması için uyuşmazlığın "Türk vatandaşlarının" kişi hâllerine ilişkin olması gerekmektedir (Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 516, dn. 160). Türk vatandaşlığının tespiti Türk Vatandaşlığı Kanunu (TVK-RG 12.06.2009, S. 27256) uyarınca yapılacaktır. Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının aynı zamanda bir veya birden fazla yabancı devlet vatandaşlığına sahip olmaları mümkündür. Bu nedenle MÖHUK m. 41'in çok vatandaşlık hâllerindeki uygulama alanının ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Hükümde bu konuda herhangi bir sınırlamaya yer verilmediğinden, kişinin vatandaşlıklarından birinin Türk vatandaşlığı olması hükmün uygulanması bakımından yeterlidir. Türk vatandaşlığının doğumla veya sonradan kazanılmış olması ya da kişinin sahip olduğu diğer vatandaşlıkların sayısı ve kazanılma biçimi bu bakımdan önemli değildir.

m. 41 uygulanacaktır[51]. Hükmün uygulanabilmesi için öncelikle davanın yabancı ülke mahkemelerinde açılmamış[52] veya açılamamış olması gerekmektedir. İkinci olarak ise uyuşmazlığın Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin olması gerekir. Bu nedenle kişi hâlleri kavramının kapsamının belirlenmesi önem arz etmektedir.

Kişi hâlleri[53], kişinin şahsî statüsünü belirleyen hukuki hâlleri ifade etmekte olup[54] şahsın hukuku ile aile hukukuna ilişkin meseleleri kapsamaktadır[55]. Kişi hâllerinin kapsamına ilişkin olarak doktrinde birinci görüş, geniş yorum yapmakta ve şahsi kanunlarına tabi kılınan bütün hususların bu kapsamda yer aldığını[56]; aile hukukuna bağlı bulunan vasiyet ve miras konularının (taşınır mallara ilişkin olanlar) kişi hâllerinden sayıldığını[57] savunmaktadır[58]. İkinci görüş, şahsın hukuku ve aile hukukunda düzenlenmiş olmakla birlikte niteliği bakımından kişinin şahsi statüsünü belirlemeyen uyuşmazlıkların kişi hâlleri kavramına dâhil olmadığını ve

---

51 Türk mahkemesinin milletlerarası yetkisinin MÖHUK m. 41'e göre belirlenmesine ilişkin şartlar hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Erten (n 43) 78 vd.

52 Milletlerarası derdestlik, aynı uyuşmazlık hakkında birden fazla ülke mahkemesinin yargılama yürütmesi hâlinde ortaya çıkan mesele olarak tanımlanmaktadır. Türk hukukunda aynı uyuşmazlığın hem Türk mahkemesi hem de yabancı mahkeme önünde görülmesi hâlinde ne yapılacağına ilişkin genel bir düzenleme bulunmadığı, MÖHUK m. 41 bakımından yabancı derdestliğin dikkate alınmasının öngörüldüğü yönünde ayrıntılı bilgi için bakınız: Nomer (n 8) 462; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 8) 521; Doğan, Yılmaz and Ayhan İzmirli (n 8) 61; Ersin Erdoğan, 'Milletlerarası Derdestlik (Lis Alibi Pendens)' (2015) 16 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan 1857, 1857–1862; Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, *Milletlerarası Usûl Hukukunda Paralel Davalar* (Yetkin Yayıncılık 2016) 321. MÖHUK m. 41'in esasen Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisine ilişkin bir düzenleme olduğu; ancak maddede belirtilen Türk mahkemelerinin yetkisinin, davanın yabancı ülke mahkemelerinde açılmamış veya açılamamış olması şartına bağlandığı, bu nedenle hükümde milletlerarası derdestlik ve milletlerarası yetki kavramlarının birlikte düzenlendiği yönünde bakınız: Tan Dehmen (n 46) 179; Özel and others (n 8) 610 vd.; Sargın (n 48) 101. Aynı davanın yabancı mahkemede daha önce açılmış olması hâlinde bunun milletlerarası yetki itirazına imkân vereceği yönünde ayrıca bakınız: Nomer (n 8) 475; Tan Dehmen (n 46) 185–186; Güngör (n 8) 275; Özlem Canbeldek Akın, 'Türk Milletlerarası Usul Hukukunda Boşanma Davalarında Milletlerarası Derdestlik' (2019) 14 Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1335, 1336–1337; Can and Tuna (n 8) 213.

53 "Kişi hâllerine" ilişkin ayrıntılı bilgi için bakınız: Erten (n 43) 95 vd.

54 Kemaleddin Birsen, *Medenî Hukuk Dersleri (Umumî Esaslar-Şahsın Hukuku- Aile Hukuku)* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1954) 181.

55 ibid; Nomer (n 8) 476; Erten (n 43) 100; Tiryakioğlu (n 43) 1145; Doğan, Yılmaz and Ayhan İzmirli (n 8) 72–73.

56 Mustafa Raşit Belgesay, *Teorik ve Pratik Adliye Hukuku IV, Devletler Hususî Hukukunda Adliye (2. Kısım)* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1938) 103.

57 Muammer Raşit Seviğ, *Türkiye Cumhuriyeti Kanunlar İhtilâfı Kaidelerinin Sentezi* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1941) 51; Muammer Raşit Seviğ and Vedat Raşit Seviğ, *Devletler Hususî Hukuku* (3rd edn, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1962) 365, 441.

58 Sargın (n 48) 75. Bu görüş, mali sonuçlara ilişkin olsa da bu taleplerin ancak şahsi statünün değişimine bağlı olarak ileri sürülebildiği ya da etkinin hukuki sonucu olarak gündeme gelebilen tali nitelikli talepler olduklarını; bu taleplerin kişinin hukuku ve aile hukuku alanına ait bir hukuki ilişki yoksa talep edilemeyeceğini savunmaktadır.

doğum sebebi kişi hâllerine ilişkin olsa dahi maddi ve manevi tazminat davaları, evlilikte mal rejimine ait davalar ve nafaka davalarının kişi hâllerine ilişkin olmadığını savunmaktadır[59]. Benzer yönde bir diğer görüş şahsın hukuku ve aile hukukunun kapsamında olup da kişinin şahsi statüsünü belirlemeyen mali yönlere ilişkin davaların tek başına ikame edilmeleri hâlinde MÖHUK m. 41 kapsamında değerlendirilmemesini[60]; şahsın statüsünü belirleyen davalarla birlikte ikame edilmeleri durumunda ise MÖHUK m. 41 kapsamında değerlendirilmesini savunmaktadır[61].

Yargıtay uygulamasında MÖHUK m. 41'de geçen kişi hâlleri kavramı geniş yorumlanmaktadır. Bu kapsamda Yargıtay, iştirak nafakasına[62] ilişkin uyuşmazlıkları kişi hâllerine ilişkin kabul ederek MÖHUK m. 41'i uygulamış; bunun yanında küçüğün mallarının korunması[63], nüfus kaydının düzeltilmesi[64] ile kısıtlının yerleşim yerinin değiştirilmesine izin verilmesine[65] ilişkin çekişmesiz yargı işlerini de bu kapsamda değerlendirmiştir. Ayrıca Yargıtay, mirasın reddi[66] ile terekenin korunmasına ilişkin taleplerde[67] de MÖHUK m. 41'i uygulamıştır. Bu yaklaşım, hükmün uygulama alanını amacıyla bağdaşmayacak ölçüde genişletmektedir. Doktrinde bir görüş, Yargıtayın şahsın hukuku ve aile hukukuna giren talepleri geniş biçimde kişi hâlleri kapsamında değerlendirmesinde MÖHUK m. 41'de yer

---

59 Aysel Çelikel, *Ahkamı Şahsiye Konusundaki Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması (Türk Hukukuna Göre)* (Fakülteler Matbaası 1963) 44; Nomer (n 8) 476.; Ergin Nomer, *Devletler Hususî Hukukunda Nafaka* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1967) 26 vd.; Nihal Uluocak, *Kanunlar İhtilâfı (Yasama Yetkisi Kuralları)* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1971) 10; Tan Dehmen (n 46) 175.

60 Tiryakioğlu (n 43) 1145; Tan Dehmen (n 46) 175; Zeynep Derya Tarman, 'The International Jurisdiction of the Turkish Courts on Personal Status of Turkish Nationals' [2013] Yearbook of Private International Law 477, 480; Hümeyra Zeynep Nalçacıoğlu Erden, 'Yabancıların Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi' (2022) 12 Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi 898, 944.

61 Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 8) 519; Özel and others (n 8) 606.

62 Yargıtay 3. HD, T. 06.06.2016 E. 2016/1960 K.2016/9078 www.yargitay.gov.tr Erişim Tarihi 05.08.2026.

63 Yargıtay 20. HD, T. 17.12.2015 E. 2015/14472 K. 2015/12779 www.yargitay.gov.tr Erişim Tarihi 05.08.2026; Yargıtay 20. HD, T. 17.09.2018, E. 2018/4296, K. 2018/5680 www.lexpera.com.tr Erişim Tarihi 05.08.2026.

64 Yargıtay 20. HD, T. 26.11.2018, E. 2018/5565, K. 2018/7548 www.lexpera.com.tr Erişim Tarihi 05.08.2026. Benzer şekilde Yargıtay, Mavi Kartlılar Kütüğünde kayıtlı kişinin isim değişikliği istemine ilişkin davayı da kişi hâllerine ilişkin kabul ederek MÖHUK m. 41 uyarınca yetkili mahkemeyi belirlemiştir. Yargıtay 20. HD, T. 27.02.2020, E. 2020/429, K. 2020/1074 www.lexpera.com.tr Erişim Tarihi 05.08.2026.

65 Yargıtay 20. HD, T. 14.01.2016 E. 2015/15325 K. 2016/218 www.kazanci.com.tr Erişim Tarihi 05.06.2026.

66 Yargıtay 20. HD, T. 30.05.2016 E. 2016/3863 K. 2016/5917 www.yargitay.gov.tr Erişim Tarihi 05.08.2026.

67 Yargıtay 20. HD, T. 20.09.2016 E. 2016/6872 K. 2016/8019; Yargıtay 20. HD, T. 07.11.2016, E. 2016/9470, K. 2016/10239 www.yargitay.gov.tr Erişim Tarihi 05.08.2026.

alan "ilişkin" ibaresinin etkili olduğu ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre, söz konusu ibare, yalnızca kişi hâllerinin çekirdek alanına giren uyuşmazlıkları değil, bunlarla bağlantılı mali talepleri de hükmün kapsamına dâhil etmeye elverişli geniş bir anlam taşımaktadır[68]. Yargıtay'ın, MÖHUK m. 41 hükmünde yer alan "*ilişkin*" ibaresinden hareketle kişi hâlleri kavramını geniş yorumlayarak şahıs ve aile hukukundan doğan uyuşmazlıkları da bu kapsamda değerlendirmesi, kanaatimizce hükmün konuluş amacıyla tam olarak bağdaşmamaktadır. Zira hükmün amacı, Türk vatandaşlarının şahsi statülerine ilişkin davalarda yetkili bir Türk mahkemesinin bulunmasını güvence altına almak olup; kişisel statünün tespiti sonucunu doğurmayan, esas itibarıyla mali nitelikteki taleplerin de bu kapsamda değerlendirilmesi hükmün uygulama alanını olması gerekenden daha geniş hâle getirmektedir.

Kanaatimizce, ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali talepleri, her ne kadar soy bağının kurulmasına ilişkin hükümler arasında düzenlenmiş olsa da nitelik itibarıyla kişisel statünün belirlenmesine değil, gebelik ve doğum sebebiyle ortaya çıkan mali kayıpların giderilmesine yöneliktir[69]. Bu nedenle söz konusu taleplerin, özellikle babalık davasından bağımsız olarak ileri sürüldükleri hâllerde, soy bağına veya kişi hâllerine ilişkin bir uyuşmazlık olarak değil; kanundan doğan mali nitelikte bir alacak uyuşmazlığı olarak değerlendirilmesi daha isabetlidir.

Ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerinin kişi hâllerine ilişkin olduğu kabul edildiği takdirde, MÖHUK m. 41'de öngörülen basamaklı yetki sistemi uygulanacaktır. Hükmün ilk basamağında iç hukukun yer itibarıyla yetki kurallarına gönderme yapılmaktadır. Ananın mali haklarına ilişkin taleplerin babalık davasıyla birlikte veya ayrı ileri sürülmesi hâlinde uygulanacak yer itibarıyla yetki kuralı TMK m. 283'tür. Buna göre, "*Soybağına ilişkin davalar, taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinde açılır*." Taraflardan birinin dava veya doğum sırasında Türkiye'de yerleşim yerinin bulunmaması hâlinde, öncelikle ilgilinin Türkiye'de sakin olduğu yer mahkemesi; bu da bulunmuyorsa Türkiye'deki son yerleşim yeri mahkemesi; onun da bulunmaması hâlinde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden biri yetkili olacaktır.

b. Aşkın Yetki Bakımından Değerlendirme

Milletlerarası yetki kurallarının temel amacı, yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıkların, uyuşmazlıkla en yakın ve gerçek bağlantıya sahip devlet mahkemesinde görülmesini sağlamaktır[70]. Milletlerarası yetkinin uyuşmazlık

[68] Erten (n 43) 105.

[69] Bakınız: Başlık I. B. 1.

[70] Yetkinin devlet egemenliğinin bir görünümü olduğu; bununla birlikte yetki kurallarının devletler arasındaki yetki alanlarını sınırlandıran temel kurallar olarak işlev gördüğü yönünde bakınız: Ryngaert (n 45) 50–51. Milletlerarası yetkiye ilişkin kuralların temel işlevinin, devletlerin yalnızca

ile forum devleti arasında makul, gerçek ve objektif bir bağlantıya dayanması, milletlerarası usul hukukunun temel ilkelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Devletin kendi hukuk düzeniyle zayıf, geçici veya tesadüfi bağlantısı bulunan, hatta bazı durumlarda herhangi bir gerçek bağlantısı bulunmayan uyuşmazlıklarda dahi kendi mahkemelerini milletlerarası yetkili kabul etmesi ise milletlerarası usul hukukunda aşkın yetkiyi[71] (*exorbitant jurisdiction*) ifade etmektedir[72].

kendileriyle yeterince yakın bağlantısı bulunan konularda yetki kullanmasını sağlamak ve bu yolla diğer devletlerin iç işleri, bağımsızlığı ve egemenliğini korumak olduğu yönünde bakınız: Péter D Szigeti, 'Post-Jurisdiction (The Erosion of Jurisdiction Doctrine)' (2026) 39 Leiden Journal of International Law 31, 31.

71 Kavram hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Nuray Ekşi, *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi* (2nd edn, Beta Basım Yayın 2000) 50 vd.; Nomer (n 8) 528 vd.; Çelikel and Erdem (n 8) 578, 755; Tekinalp (n 41) 402; Şanlı, Esen and Ataman Figanmeşe (n 8) 485, 703, 711; Doğan, Yılmaz and Ayhan İzmirli (n 8) 124; Esra Dardağan, *Milletlerarası Usûl Hukukunda "Aşkın Yetki" Kavramı* (Siyasal Kitabevi 2005) 118–119. Medeni davalarda aşkın yetki, mahkemenin kendi hukukuna göre geçerli biçimde kullanılmasına rağmen, egemen devlet ile taraflar veya uyuşmazlık arasında anlamlı bir bağlantı bulunmaması nedeniyle davalı bakımından adil olmayan yetki hâllerini ifade etmektedir: Kevin M Clermont and John RB Palmer, 'Exorbitant Jurisdiction' (2006) 58 Maine Law Review 474, 474. Bir yetki kuralının aşkın nitelikte olup olmadığı değerlendirilirken uyuşmazlık ile forum devleti arasındaki bağlantının son derece zayıf veya tamamen mevcut olmaması, yetki kuralının taraflardan biri lehine ölçüsüz bir forum avantajı yaratması ve uluslararası ölçekte makul kabul edilemeyecek derecede geniş bir milletlerarası yetki alanı oluşturması başlıca göstergeler olarak dikkate alınabilir. Milletlerarası yetki kurallarının devletler hukukunun esaslarıyla uyumlu olması gerektiği yönünde bakınız: Friedrich Alexander Mann, 'The Doctrine of Jurisdiction in International Law' *Recueil des Cours de l'Académie de Droit International de La Haye*, vol 111 (Martinus Nijhoff / Brill 1964) 73–76. Bu yaklaşımın mevcut uygulamayı yansıtmaktan ziyade ideal nitelikte olduğu yönündeki değerlendirme için ayrıca bakınız: Clermont and Palmer 475–476. Bu yaklaşımın "*genuine connection*" ölçütüyle ilişkilendirilmesi ve uygulamada ülkesellik ilkesinin zayıf bağlantılar üzerinden genişletilebildiği yönünde bakınız: Nico Krisch, 'Jurisdiction Unbound: (Extra) Territorial Regulation as Global Governance' (2022) 33 European Journal of International Law 481, 484–485.

72 Nuray Ekşi, 'Devletler Özel Hukukunda Aşırı Yetki Kuralları' *Selahattin Sulhi Tekinay'ın Hatırasına Armağan* (Beta Basım 1999) 249 vd. Uyuşmazlık ile forum devleti arasında makul bir bağlantı bulunmaksızın milletlerarası yetki tanınması, doğal hâkim ilkesi ve adil yargılanma hakkı bakımından da tartışma yaratabilmektedir. Uyuşmazlıkla yeterli bağlantısı bulunmayan bir mahkemenin yetkili kabul edilmesi, davacıya kendisi bakımından en elverişli forumu seçme imkânı sağlarken davalının doğal hâkiminden uzaklaşmasına, yabancı bir hukuk düzeninde ve yabancı usul kuralları çerçevesinde savunma yapmak zorunda kalmasına, yargılama giderlerinin artmasına ve delillere erişimin güçleşmesine neden olabilir. Bu durum taraflar arasındaki usulî dengeyi de bozabilir (ibid.). Aşkın yetki hâllerinde davalının yabancı bir devlet mahkemesinde dava edilmesi nedeniyle ya gıyap riskini üstlenmek ya da yabancı mahkemede savunma yapmak için önemli zahmet ve masrafa katlanmak zorunda kalabileceği; milletlerarası davalarda dil, delillerin toplanması, uygulanacak hukuk ve yabancı mahkemede yargılama yapılması gibi unsurların taraflar bakımından ek güçlükler doğurmaktadır (De Winter, "Excessive Jurisdiction in Private International Law", 708, 716). Bununla birlikte bir yetki kuralının aşkın nitelik taşıyıp taşımadığı yalnızca kuralın soyut içeriğine göre değil, uygulandığı somut uyuşmazlığın niteliği ve forum devletiyle kurduğu bağlantı dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle aynı yetki ölçütü bazı uyuşmazlıklar bakımından makul kabul edilebilirken, uyuşmazlıkla yeterli bağlantı kurmadığı başka durumlarda aşkın yetki sonucunu doğurabilir.

Karşılaştırmalı hukukta aşkın yetki tartışmaları, vatandaşlık, forum devletinde bulunan malvarlığı veya davalının forum devletinde geçici olarak bulunması gibi bağlantı noktaları etrafında şekillenmektedir. Kıta Avrupası[73] ve *common law*[74] hukuk sistemlerinde görülen bu tür ulusal yetki kuralları, bazı hâllerde uyuşmazlık ile forum devleti arasında gerçek ve yeterli bağlantı bulunmasa dahi mahkemenin milletlerarası yetkisini tesis edebilmektedir. Buna karşılık Avrupa Birliği hukukunda Brüksel Konvansiyonu[75] ile başlayan ve Brüksel I Tüzüğü[76] ile devam edip günümüzde Brüksel I Recast Tüzüğü[77] ile sürdürülen sistem, üye devletlerin ulusal hukuklarında yer alan bu tür geniş yetki kurallarının uygulanmasını sınırlayarak uyuşmazlık ile mahkeme arasında daha objektif bağlantı kuran ortak yetki esasları benimsemiştir[78].

---

73 Fransız Medeni Kanunu m. 14 ve 15'in vatandaşlığa dayalı yetki kuralı, Alman ZPO § 23'ün malvarlığına dayalı yetki kuralı ve İngiliz hukukunda geçici bulunma sırasında tebligata dayalı yetki kuralı hakkında bakınız: Ekşi, 'Devletler Özel Hukukunda Aşırı Yetki Kuralları' (n 72) 250–253.Fransız hukukunda davacının vatandaşlığına dayalı yetkinin, dava konusu olayların Fransa ile bağlantısı ve davalının Fransa ile ilişkisi bulunmasa dahi Fransız mahkemelerinin yetkisini tesis edebilmesi ve bu nedenle *forum shopping* potansiyeli taşıması hakkında bakınız: Clermont and Palmer (n 71) 483–486. Alman hukukunda ZPO § 23'ün Almanya'da bulunan malvarlığına dayanarak yalnızca malvarlığı üzerinde değil, davalının şahsı üzerinde de yetki kurulmasına imkân verdiği yönünde bakınız: ibid 503–504. Alman hukukunda ZPO § 23'ün lafzının genişliğine rağmen Alman Federal Mahkemesi'nin uyuşmazlık ile Almanya arasında yeterli bağlantı aradığı karar için ayrıca bakınız: Ekşi, 'Devletler Özel Hukukunda Aşırı Yetki Kuralları' (n 72) 253.

74 Amerikan hukukunda davalının forum ülkesinde geçici olarak bulunması, davalıya ait malvarlığının forum ülkesinde bulunması veya uyuşmazlıkla bağlantılı olmayan yoğun ticari faaliyetlere dayalı genel yetkinin aşkın yetki örnekleri arasında değerlendirildiği yönünde bakınız: Clermont and Palmer (n 71) 474, 477–478. İngiliz hukukunda davalının İngiltere'de geçici olarak bulunduğu sırada kendisine dava dilekçesinin tebliğ edilmesinin milletlerarası yetkiyi tesis etmesine örnek olarak *Maharanee of Baroda v Wildenstein* kararına değinilebilir: *Maharanee of Baroda v Wildenstein* [1972] 2 QB 283. Geçici bulunma sırasında tebligata dayalı yetki ve bunun aşkın yetki tartışmaları içindeki yeri hakkında bakınız: Alex Mills, 'Private Interests and Private Law Regulation in Public International Law Jurisdiction' in Stephen Allen and others (eds), *The Oxford Handbook of Jurisdiction in International Law* (Oxford University Press 2019) 344–345.

75 Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, OJ L 299, 31.12.1972, p. 32-42. Brüksel Konvansiyonu m. 3 kapsamında yasaklanan ulusal yetki sebepleri arasında davacının vatandaşlığı, yerleşim yeri veya mutad meskeni; davalının forum devletinde geçici olarak bulunduğu sırada kendisine tebligat yapılması ve davalının malvarlığının forum devletinde bulunması veya haczedilmesi gibi bağlantı noktalarının yer almaktaydı. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız: Halpern (n 45) 375–376.

76 Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters, OJ L 12, 16.01.2001, p. 1–23.

77 Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast), OJ L 351, 20.12.2012, p. 1–32. Güncel Brüksel I Recast Tüzüğü'nde ise üye devlette yerleşik kişilerin başka bir üye devlet mahkemesinde ancak Tüzük'te öngörülen ortak yetki kurallarına göre dava edilebileceği ve üye devletlerin Komisyona bildirdiği ulusal yetki kurallarının bu kişiler bakımından uygulanamayacağı düzenlenmektedir: Regulation (EU) No 1215/2012, m. 5/1-2, m. 76/1-a.

78 De Winter (n 72) 708, 713.

Türk milletlerarası usul hukukunda MÖHUK m. 54/1-b'de yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi bakımından aşkın yetkiye ilişkin bir denetim mekanizması öngörülmüşken[79] MÖHUK'ta Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin uyuşmazlıkla yeterli veya gerçek bir bağlantı bulunması şartına bağlı olduğunu öngören yahut iç hukuktan kaynaklanan aşkın yetki ihtimalini bertaraf eden genel veya özel yetki kurallarında bir düzenleme bulunmamaktadır[80]. MÖHUK m. 40, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini belirlerken iç hukukun yer itibarıyla yetki kurallarına gönderme yapmaktadır. Ancak bu gönderme yapılırken, iç hukukta yer alan yetki kurallarının yabancı unsurlu uyuşmazlık bakımından gerçek ve yeterli bağlantı sağlayıp sağlamadığına ilişkin ayrıca bir sınırlama öngörülmediği kanaatindeyiz[81]. Bu nedenle iç hukuk bakımından makul ve işlevsel görülebilecek bir yer itibarıyla yetki kuralı, yabancı unsurlu bir uyuşmazlıkta

[79] İç hukukta kabul edilen aşırı/aşkın yetki sebepleri tamamen ortadan kaldırılmasa bile, bu yetki sebeplerine dayalı kararların yabancı ülkelerde tanıma ve tenfiz yoluyla etki doğurmasının sınırlandırılabildiği yönünde bakınız: ibid 714–715. Aşkın yetki teorisinin, klasik yetki anlayışına yöneltilen eleştirilerin yanı sıra, belirli aşırı ulusal yetki iddialarına dayalı kararların tenfizinin reddedilmesine verilen bir cevap olarak geliştiği yönünde bakınız: Halpern (n 45) 378. Türk hukukunda kanun koyucu, yabancı mahkemelerin aşkın yetkisini yabancı mahkeme kararlarının Türkiye'de tanınması ve tenfizi bakımından açıkça dikkate almıştır. MÖHUK m. 54/1-b uyarınca, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesi tarafından verilen yabancı ilâm, davalının itirazı üzerine tanınmayacak ve tenfiz edilmeyecektir. Hükmün gerekçesinde de uyuşmazlıkla hiçbir gerçek ilişkisi bulunmayan veya hukuk devletlerinde kabul edilmeyecek ölçüde zayıf bağlantılara dayanan yetki kurallarından hareketle kendilerini yetkili kabul eden yabancı mahkemelerin kararlarının Türkiye'de sonuç doğurmasının sakıncalı olduğu belirtilmiştir. (MÖHUK, m. 54 gerekçesi, www.lexpera.com.tr Erişim Tarihi 10.08.2026).

[80] Nuray Ekşi, 'Yabancı Mahkemenin "Aşırı" Yetkisinin Tenfiz Mahkemesi Tarafından Denetlenmesi (5718 Sayılı MÖHUK Md. 54/b)' (2010) 9 İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 25, 65.

[81] *Forum non conveniens* doktrini, milletlerarası yetkiyi haiz mahkemenin, uyuşmazlıkla daha sıkı ilişkili başka bir ülke mahkemesinin bulunması sebebiyle davayı görmeyi reddetmesi anlamına gelmektedir: Ekin Sökmen Güler, 'Forum Non Conveniens Doktrini ve Uluslararası Paralel Davalar' (2019) 21 Dokuz Eylül Üniversitesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan 2629, 2631–2632. Türk hukukunda *forum non conveniens* doktrininin kabul edilmediği; MÖHUK m. 40'ın yaptığı atıf gereğince milletlerarası yetkinin sabit yetki kurallarıyla belirlendiği ve hâkime bu alanda neredeyse hiç takdir yetkisi tanınmadığı yönünde bakınız: ibid 2634. *Forum non conveniens* kurumu veya yargısal yorum yoluyla, şeklen mevcut olan milletlerarası yetkinin uyuşmazlıkla yeterli bağlantı bulunmadığı hâllerde sınırlandırılması mümkün olabilmektedir. İngiliz hukukunda, davalının İngiltere'de geçici olarak bulunduğu sırada kendisine dava dilekçesinin tebliğ edilmesi geleneksel olarak milletlerarası yetkiyi kurabilmekle birlikte, mahkeme *forum non conveniens* itirazı üzerine davaya bakmaktan kaçınabilmektedir. Nitekim *Muduroglu Ltd. v T.C. Ziraat Bankası* davasında, Ziraat Bankası'nın Londra'daki şubesine tebligat yapılmış olmasına rağmen, davalı banka uyuşmazlığın İngiltere ile yeterli bağlantısının bulunmadığını ve davanın Türkiye'de görülmesi gerektiğini ileri sürmüş; İngiliz mahkemesi de *forum non conveniens* itirazını kabul etmiştir. *Muduroglu Ltd. v T.C. Ziraat Bankası*, Court of Appeal, 3 July 1986, [1986] 3 WLR 606; [1986] QB 1225–1269. Mills (n 74) 345–346; Ekşi, 'Yabancı Mahkemenin "Aşırı" Yetkisinin Tenfiz Mahkemesi Tarafından Denetlenmesi (5718 Sayılı MÖHUK Md. 54/b)' (n 80) 41 vd. Bu karşılaştırmalı örnekler, milletlerarası yetkinin yalnızca kanunda öngörülen soyut bir bağlantı noktasına değil, somut uyuşmazlık ile forum devleti arasındaki gerçek ve makul bağlantıya dayanması gerektiğini göstermektedir.

da doğrudan milletlerarası yetki kuralı olarak uygulanabildiği kanaatindeyiz. Oysa iç hukuk bakımından makul olan bir bağlantı noktası, yabancı unsurlu bir uyuşmazlıkta forum devleti ile uyuşmazlık arasında milletlerarası yetkiyi haklı kılacak ölçüde gerçek ve yeterli bağlantı sağlamayabilir. Bu nedenle MÖHUK m. 40 sistemi, bazı durumlarda uyuşmazlık ile Türkiye arasındaki bağ oldukça zayıf olmasına rağmen Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkili hâle gelmesi sonucunu doğurabilir.

Ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerinden doğan yabancı unsurlu uyuşmazlıklarda aşkın yetki sorunu, yukarıda açıklanan esaslar çerçevesinde özel bir önem taşımaktadır. Sorunun nasıl ortaya çıkabileceği şu varsayımla somutlaştırılabilir: Türk vatandaşı olan bir ananın, Almanya'da yaşayan Alman babadan, Almanya'da doğmuş ve soy bağı daha sonra hükmen kurulmuş çocuğa ilişkin gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali talepleri doğumdan sekiz yıl sonra Türkiye'de ileri sürdüğünü varsayalım. Bu talepler MÖHUK m. 41 anlamında Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davaları kapsamında kabul edildiğinde ve davanın yabancı ülke mahkemelerinde açılmadığı veya açılamadığı varsayıldığında[82], MÖHUK m. 41 uyarınca, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tesis edilmesi mümkün olabilecektir. Oysa varsayımda çocuk Almanya'da doğmuş, baba Almanya'da yerleşmiş; gebelik, doğum ve bunlara ilişkin giderlerin tamamı Almanya'da gerçekleşmiştir. Uyuşmazlığın Türkiye ile bağlantısı esas itibarıyla yalnızca ananın Türk vatandaşlığına dayanmaktadır. Böyle bir durumda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tesis edilmesi, uyuşmazlık ile Türkiye arasındaki maddi bağın son derece zayıf olması nedeniyle aşkın yetki tartışmasına konu olabilecektir.

Nitekim birçok devlet hukukunda, yabancı ülke mahkemelerinden verilen kararların tanınması ve tenfizi için kararın verildiği mahkemenin kendi hukukuna göre yetkili olması ve/veya aşkın yetki ile yetki tesis etmemiş olması şartı aranmaktadır. Verdiğimiz bu örnekte uyuşmazlığın ağırlık merkezinin Almanya'da bulunması ve babanın Almanya'da yerleşik olması nedeniyle, Türk mahkemesince verilen mali hükmün fiilen Almanya'da icra edilmesinin gerekmesi muhtemeldir[83]. Alman

[82] Yabancı mahkemenin zayıf, tesadüfi veya yapay bağlantılara dayanarak yetkili sayıldığı hâllerde, Türk mahkemesinin bu aşkın yetkiyi dikkate almasına imkân veren ve "açılmadığı" şartını bertaraf eden açık bir düzenlemenin bulunmaması doktrinde hükmün önemli bir eksikliği olarak değerlendirilmektedir: Erten (n 43) 75; Tiryakioğlu (n 43) 1151. Kanaatimizce yabancı mahkemenin zayıf, tesadüfi veya yapay bağlantılara dayanarak milletlerarası yetkili sayıldığı hâllerde, Türk mahkemesinin bu durumu dikkate almasına imkân veren açık bir düzenlemenin bulunmaması önemli bir eksikliktir. Aksi hâlde, gerçekte milletlerarası yetkili olmayan yabancı bir mahkemenin uyuşmazlığı esastan incelemiş olması, Türk mahkemesinin MÖHUK m. 41 uyarınca davaya bakmasını engelleyebilecektir.

[83] Medeni yargı alanında mahkeme, ülkesinde bulunmayan davalı hakkında yargılama yetkisi kullanabilse de icra yetkisi kural olarak ülkeseldir. Bu nedenle kararın davalının veya malvarlığının bulunduğu yabancı devlette etki doğurabilmesi çoğu zaman yabancı mahkemelerin tanıma ve tenfiz iş birliğine bağlıdır. Aşkın yetkiye dayalı kararların ise yabancı mahkemelerce tanınmaması veya tenfiz edilmemesi mümkündür: De Winter (n 72) 709; Clermont and Palmer (n 71) 475; Mills (n 74) 346.

hukukunda yabancı mahkeme kararlarının icrası Alman Medeni Usul Kanunu'nun (*Zivilprozessordnung*–ZPO)[84] §§ 722 ve 723 hükümlerinde düzenlenmiştir. ZPO § 722[85] uyarınca, yabancı bir mahkeme kararına dayanılarak Almanya'da cebrî icraya başvurulabilmesi, yabancı kararın icra edilebilirliğinin Alman mahkemesince verilecek bir tenfiz hükmüyle kabul edilmesine bağlıdır. ZPO § 723 uyarınca, tenfiz mahkemesi yabancı mahkeme kararının hukuka uygunluğunu esastan inceleyemez. Bununla birlikte tenfiz hükmünün verilebilmesi için yabancı kararın, kararı veren mahkemenin hukukuna göre kesinleşmiş olması ve ZPO § 328'de[86] düzenlenen tanıma engellerinden birinin bulunmaması gerekir.

Somut varsayım bakımından ZPO § 328/I-1[87] önem taşımaktadır. Bu hüküm uyarınca yabancı mahkemenin ait olduğu devletin mahkemeleri, Alman hukukuna göre milletlerarası yetkili değilse yabancı karar Almanya'da tanınmaz. Alman mahkemesi bu değerlendirmeyi yaparken Türk mahkemesinin yetkisini doğrudan Türk milletlerarası usul hukukuna göre incelemeyecek; Alman milletlerarası yetki kurallarını yabancı uyuşmazlığa yansıtarak Türk mahkemesinin milletlerarası yetkisinin Alman hukuku bakımından kabul edilip edilemeyeceğini dolaylı biçimde değerlendirecektir[88]. Bu değerlendirme sonucunda Türk mahkemesinin

---

84 Alman Medeni Usul Kanunu (Zivilprozessordnung) 05.12.2005 tarihli yeniden yayımlanmış metin, BGBl. I, s. 3202. Bundan böyle ZPO olarak anılacaktır.

85 ZPO § 722 Abs. 1 *"Aus dem Urteil eines ausländischen Gerichts findet die Zwangsvollstreckung nur statt, wenn ihre Zulässigkeit durch ein Vollstreckungsurteil ausgesprochen ist*". Hüküm uyarınca, "*Yabancı bir mahkeme kararına dayanılarak cebrî icraya ancak, bunun mümkün olduğu bir tenfiz kararı ile hüküm altına alınmışsa başvurulabilir*."

86 ZPO § 723 Abs. 2, *Das Vollstreckungsurteil ist erst zu erlassen, wenn das Urteil des ausländischen Gerichts nach dem für dieses Gericht geltenden Recht die Rechtskraft erlangt hat. Es ist nicht zu erlassen, wenn die Anerkennung des Urteils nach § 328 ausgeschlossen ist."* Hüküm uyarınca, "*Tenfiz hükmü, ancak yabancı mahkeme kararının o mahkemenin hukukuna göre kesinleşmiş olması ve kararın § 328 uyarınca tanınmasının engellenmemiş bulunması hâlinde verilebilir*."

87 ZPO § 328 Abs. 1 Nr. 1 "Die Anerkennung des Urteils eines ausländischen Gerichts ist ausgeschlossen: wenn die Gerichte des Staates, dem das ausländische Gericht angehört, nach den deutschen Gesetzen nicht zuständig sind…" Hüküm uyarınca, "*Yabancı bir mahkeme kararı aşağıdaki hâllerde tanınmaz:1. Yabancı mahkemenin ait olduğu devletin mahkemeleri, Alman kanunlarına göre yetkili değilse*…"

88 Alman hukukunda TMK m. 304'e birebir karşılık gelen bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Alman Medeni Kanunu'nun (Bürgerliches Gesetzbuch-BGB) §. 16151/l, ananın doğum sebebiyle babaya karşı ileri sürebileceği bakım ve gider talepleri bakımından benzer niteliktedir. Hüküm, "*doğum sebebiyle ana ve babanın bakım/nafaka talebi*" başlığını taşımakta; § 1615l/1'de babanın anneye doğumdan önceki altı hafta ve doğumdan sonraki sekiz hafta için bakım sağlamakla yükümlü olduğu düzenlenmektedir. Dolayısıyla TMK m. 304'e dayalı ananın doğum ve gebelik giderlerine ilişkin yabancı mahkeme kararı, Alman hukuku bakımından, kişisel statünün tespitine ilişkin bir karar olmaktan ziyade doğum sebebiyle ileri sürülen aile hukukundan kaynaklı mali talep olarak değerlendirilebilir. Bu nitelendirme, Alman mahkemesinin ZPO § 328/I-1 uyarınca yapacağı dolaylı milletlerarası yetki incelemesi bakımından önem taşır. Zira Alman mahkemesi, yabancı mahkemenin yetkisini değerlendirirken uyuşmazlığı Alman hukukundaki karşılığı çerçevesinde ele alacak; bakım/nafaka yükümlülüklerine ilişkin milletlerarası yetkiyi düzenleyen 18.12.2008 tarihli ve 4/2009 sayılı AB Nafaka Tüzüğü m. 3'te yer alan bağlantı noktalarının karar devleti

Alman hukuku bakımından milletlerarası yetkili kabul edilmemesi hâlinde ZPO § 328/I-1'deki tanıma engeli gerçekleşmiş olacak; buna bağlı olarak ZPO § 723 uyarınca tenfiz hükmü verilemeyecek ve Türk mahkemesi kararı Almanya'da cebrî icraya konu edilemeyecektir[89].

Bu ihtimal, ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerinin MÖHUK m. 41 içerisinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği meselesini aşkın yetki bakımından ayrıca önemli hâle getirmektedir. MÖHUK m. 41'in amacı, Türk vatandaşlarının kişi hâllerine ilişkin davalarında yetkili bir Türk mahkemesinin bulunmasını güvence altına almaktır. Buna karşılık bu kapsamındaki talepler, kişisel statünün belirlenmesine değil, gebelik ve doğum nedeniyle ananın malvarlığında ortaya çıkan kayıpların giderilmesine yönelen mali nitelikte kanuni alacak talepleridir[90]. Bu nedenle söz konusu talepler, soy bağının kurulmasına ilişkin hükümler arasında düzenlenmiş olmalarına rağmen, özellikle babalık

mahkemeleri bakımından mevcut olup olmadığını inceleyecektir. Anılan hükümde yetki, *davalının mutad meskeni, nafaka alacaklısının mutad meskeni veya talebin kişi hâli yahut velayet davasına fer'î olması* hâlinde bu davaya bakan mahkeme esaslarına bağlanmış; *fer'î yetki bakımından* yalnızca taraflardan birinin vatandaşlığına dayanan yetki bağlantısı yeterli görülmemiştir. Bu değerlendirme sonucunda karar devleti mahkemesinin Alman hukuku bakımından milletlerarası yetkili kabul edilmemesi hâlinde ZPO § 328/I-1'deki tanıma engeli gündeme gelecek; buna bağlı olarak ZPO § 723 Abs. 2 uyarınca tenfiz hükmü verilmesi mümkün olmayacaktır. BGB metni için bakınız: www.gesetze-im-internet.de Erişim Tarihi 20.08.2026. Council Regulation (EC) No 4/2009 of 18 December 2008 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and cooperation in matters relating to maintenance obligations, OJ L 7, 10.01.2009, p. 1-79, m. 3.

89 İsviçre hukukunda TMK m. 304'ün mehaz karşılığı ZGB Art. 295 olduğuna değinilmişti. ZGB Art. 295, soy bağı veya babalık davasına ilişkin hükümler arasında değil, ana ve babanın çocuğa bakma yükümlülüğünü düzenleyen hükümler arasında yer almaktadır. İsviçre hukukunda annenin doğumla bağlantılı bakım alacağı ve giderlerin iadesine ilişkin talepler bakımından İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu'nun (*Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht* – IPRG) Art. 81 hükmü özel bir milletlerarası yetki düzenlemesi getirmekte ve Art. 79-80'deki yetki esaslarına göndermede bulunmaktadır. Buna göre yetki, esas itibarıyla çocuğun mutad meskeni veya davalı ebeveynin yerleşim yeri ya da mutad meskeni bağlantısına dayanmaktadır. Söz konusu talepler, annenin baba veya mirasçılarına karşı kendi adına ileri sürdüğü mali talepler olmakla birlikte, IPRG sistematiğinde ana-baba ile çocuk arasındaki ilişkinin etkileri kapsamında düzenlenmiştir. Bu sebeple bu taleplere ilişkin yabancı kararların tanınması bakımından IPRG Art. 84 uygulanmaktadır. Anılan hüküm uyarınca kararın İsviçre'de tanınabilmesi için kararın çocuğun mutad meskeni devletinde veya davalı ebeveynin yerleşim yeri ya da mutad meskeni devletinde verilmiş olması gerekir. Bununla birlikte, Art. 84 tek başına yeterli olmayıp, yabancı kararların tanınmasına ilişkin genel şartlar da uygulanmaktadır. Nitekim IPRG Art. 25/a uyarınca karar devleti mahkemesinin yetkili olması genel tanıma şartlarından biridir. Yabancı mahkemenin bu anlamda yetkili sayılıp sayılmayacağı ise IPRG Art. 26 çerçevesinde belirlenmektedir. Bu nedenle İsviçre mahkemesi, ananın mali haklarına ilişkin bir Türk mahkemesi kararının tanınması aşamasında Türk mahkemesinin yetkisini IPRG'de öngörülen dolaylı yetki bağlantıları çerçevesinde değerlendirecektir. Bu çerçevede, kararın yalnızca ananın Türk vatandaşlığına dayalı bir yetki bağlantısıyla verilmesi hâlinde, kararın İsviçre'de tanınması bakımından yetki yönünden tereddüt doğabilecektir. Kararın İsviçre'de tanınmaması hâlinde ise IPRG Art. 28 uyarınca tenfiz edilebilir ilan edilmesi de mümkün olmayacak; dolayısıyla Türk mahkemesi kararı İsviçre'de cebrî icraya konu edilemeyecektir. IPRG metni için bakınız: www.fedlex.admin.ch. Erişim Tarihi: 20.08.2026.

90 Bakınız: Başlık I. B. 1.

davasından bağımsız olarak ileri sürüldüklerinde klasik anlamda kişi hâli davası niteliği taşımamaktadır. MÖHUK m. 41'in bu talepleri de kapsayacak biçimde geniş yorumlanması, uyuşmazlıkla Türkiye arasındaki maddi bağlantının son derece zayıf olduğu hâllerde dahi Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tesis edilmesine yol açabilir.

Doktrinde bir görüş, MÖHUK m. 41'in bütünüyle aşkın yetki niteliğinde bir düzenleme olarak değerlendirilemeyeceğini; bununla birlikte hükmün son basamağında yer alan Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinin, uyuşmazlıkla bu yerler arasında herhangi bir bağlantı bulunmaksızın yetkili hâle gelebilmesinin aşkın yetki niteliği taşıdığını belirtmektedir[91]. Bu görüşe göre, aşkın yetki sorunu esas itibarıyla MÖHUK m. 41'deki basamaklı yetki sisteminin son aşamasında ortaya çıkmaktadır. Kanaatimizce MÖHUK m. 41 bakımından aşkın yetki sorunu yalnızca Ankara, İstanbul ve İzmir mahkemelerine ilişkin son basamak yetki kuralıyla sınırlı değildir. Ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerinin kişi hâllerine ilişkin dava olarak kabul edilmesi hâlinde, m. 41'in uygulanma şartları mevcut olduktan sonra, milletlerarası uyuşmazlığın Türkiye ile maddi bağlantısı yalnızca vatandaşlık düzeyinde kalabilir[92]. Böyle bir ihtimalde sorun, Türkiye içerisinde yer itibarıyla Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden hangisinin yetkili olduğundan önce, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin hangi bağlantı noktasına dayanılarak kurulmuş olduğudur. Dolayısıyla MÖHUK m. 41 bakımından aşkın yetki tartışmasının yalnızca hükmün son basamağındaki yedek yetki kuralı bakımından değil, hükmün uygulanmasına imkân veren bağlantı noktalarının somut uyuşmazlık bakımından milletlerarası yetkiyi haklı kılacak ölçüde gerçek ve yeterli olup olmadığı çerçevesinde yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerinin kişi hâllerine ilişkin olmadığının kabul edilmesi hâlinde ise Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi MÖHUK m. 40'ın göndermesiyle iç hukukun yer itibarıyla yetki kurallarına göre belirlenecektir. Ananın mali haklarına ilişkin taleplerin soy bağının kurulmasına ilişkin hükümler arasında düzenlenmesi ve soy bağı ilişkisinin mali sonuçlarından doğması sebebiyle bu davalarda TMK m. 283'te yer alan özel yetki kuralının

---

91 Bu görüş, 2675 sayılı mülga MÖHUK'un 28. maddesi esas alınarak ileri sürülmüştür. Bununla birlikte, MÖHUK m. 41'in aynı sistematiği büyük ölçüde koruması nedeniyle değerlendirme güncelliğini sürdürmektedir. Bakınız: Ekşi, 'Devletler Özel Hukukunda Aşırı Yetki Kuralları' (n 72) 257. Benzer yönde bir görüş, bu maddenin uygulanabilirliğinin davacının Türk vatandaş olmasına bağlandığını, Türk mahkemelerinin münhasıran yetkili kılınarak yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinin engellenmediğini ve davanın yabancı mahkeme önünde açılmamış – açılamamış olması ihtimalinin dikkate alındığını belirtmekte ve aşkın yetkinin varlığından bahsedilemeyeceğini savunmaktadır: Tiryakioğlu (n 43) 1160–1161. Bir diğer görüş, aşkın yetkinin tespitinin mahkemeyle bağlantıyı sağlayan yetki unsurunun tesadüfi, uzak bir ilişkiyi yansıtmasının ya da yeterli bir bağlantıya işaret etmesinin yanı sıra somut olayın şartları dahilinde yapılacak bir değerlendirmeye tabi olması gerektiğini belirtmektedir: Sargın (n 48) 68.

92 Davacının yalnızca mahkemenin bulunduğu devletin vatandaşı olmasına dayanan yetki sebepleri bakımından haklı bir gerekçe bulunamayacağı yönünde bakınız: De Winter (n 72) 717.

uygulanması gerektiği kanaatindeyiz. TMK m. 283 uyarınca taraflardan birinin dava veya çocuğun doğumu sırasında Türkiye'de yerleşim yerinin bulunması hâlinde Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi tesis edilebilecektir. Bu ihtimalde Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, yalnızca vatandaşlık gibi kişisel bir bağlantıya değil, taraflardan birinin uyuşmazlık bakımından anlamlı bir zaman diliminde Türkiye'de yerleşim yerinin bulunması şeklindeki daha somut bir bağlantıya dayanmış olacaktır[93]. Bu sonuç, MÖHUK m. 41'in uygulanmasından doğabilecek aşkın yetki ihtimalini de önemli ölçüde azaltacaktır. Buna karşılık MÖHUK m. 41'in bu kapsamdaki mali talepleri de içine alacak biçimde uygulanması, yalnızca ananın Türk vatandaşlığı bağından hareketle, uyuşmazlığın maddi unsurlarının tamamına yakınının yabancı bir devlette gerçekleştiği durumlarda dahi Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkili kabul edilmesine yol açabilecektir. Bu durum, Türk mahkemelerince verilen kararların yabancı ülkelerde tanınması ve tenfizini güçleştirebilir; yabancı davalının savunma hakkının zedelendiğine ilişkin itirazlara yol açabilir. Nitekim MÖHUK m. 41'in davacı Türk vatandaşına yabancı mahkemede veya Türkiye'de dava açma imkânı tanıması, gerçek bağlantının zayıf olduğu uyuşmazlıklarda Türkiye'nin *forum shopping* bakımından elverişli bir forum olarak kullanılmasına yol açabilecek niteliktedir[94].

Bu çerçevede ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerinin kişisel statünün belirlenmesine değil, gebelik ve doğum sebebiyle ortaya çıkan mali kayıpların giderilmesine yönelik olduğu dikkate alınarak, MÖHUK m. 41'in uygulama alanının kişisel statünün belirlenmesi sonucunu doğurmayan bu tür bağımsız mali talepleri kapsamayacak biçimde yorumlanması isabetli olacaktır[95]. Ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerinin kişi hâllerine ilişkin olmadığı kabul edildiğinde Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi MÖHUK m. 40'ın göndermesiyle TMK m. 283 uyarınca belirlenecek ve taraflardan birinin dava veya doğum sırasında Türkiye'de yerleşim yerinin bulunmadığı hâllerde Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi tesis edilemeyecektir. Bu sonucun uyuşmazlık ile Türkiye arasında gerçek ve makul bir bağlantının bulunmasını sağlaması bakımından milletlerarası usul hukukunun temel ilkeleriyle daha uyumlu olduğu kanaatindeyiz.

---

93 Milletlerarası yargılama yetkisinde genel yetkinin forum ile kişi arasındaki ilişkiye, özel yetkinin ise forum ile uyuşmazlığın temelindeki hukuki ilişki arasındaki bağlantıya dayanması gerektiği; bu bakımdan davanın doğduğu hukuki ilişkiyle yakın bağlantı içindeki özel yetki kurallarının daha dengeli bir çözüm sunduğu yönünde bakınız: ibid 718–719.

94 Faruk Kerem Giray, 'Forum Shopping - Forum Non Conveniens Kavramları İle Anti-Suit Injunction Kararlarının Türk Milletlerarası Usul Hukukundaki Görünümleri' in Sercan Gürler (ed), *Adalete Yönelmiş Bir Toplumsal Düzen Olarak Hukuk: Prof. Dr. Yasemin Işıktaç Armağanı* (Sümer Kitabevi 2020) 871–872.

95 Bakınız: Başlık II.B.2.a.

SONUÇ

Ananın mali hakları, Türk hukukunda soy bağının kurulmasına ilişkin hükümler arasında düzenlenmekle birlikte aile hukuku ile borçlar hukuku arasında yer alan kendine özgü bir kurum niteliği taşımaktadır. TMK m. 327 vd. hükümleri çerçevesinde babanın çocuğa karşı bakım, eğitim ve koruma giderlerine katılma yükümlülüğü, soy bağı ilişkisinin sonucu olarak ortaya çıkarken TMK m. 304 hükmü çocuğun doğumu ve gebelik süreci sebebiyle bizzat ananın katlandığı belirli gider kalemlerinin baba veya mirasçılarından talep edilmesine imkân tanımaktadır. Bu yönüyle ananın mali hakları, çocuğun bakımına ilişkin yükümlülüklerden ayrılmaktadır.

Ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerinin hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Bu taleplerin maddi tazminat niteliğinde olduğunu savunan görüş bulunmakla birlikte kanaatimizce bu talepler klasik anlamda haksız fiil tazminatı, sebepsiz zenginleşme veya sözleşmeden doğan bir alacak olarak nitelendirilemez. Talep hakkı, doğrudan kanundan kaynaklanmakta olup hüküm ile aile hukukuna ilişkin bir ilişki içinde, gebelik ve doğum sebebiyle ananın malvarlığında ortaya çıkan giderlerin karşılanması amaçlanmaktadır. Yargıtay'ın TMK m. 304 kapsamındaki talepler ile genel hükümlere dayanan maddi ve manevi tazminat taleplerini birbirinden ayıran yaklaşımı hükmün özel yapısını ortaya koymaktadır.

Ananın mali haklarına ilişkin taleplerin yalnızca babalık davası sonucunda kurulan soy bağı ilişkileriyle sınırlı olmadığı kanaatindeyiz. Hükmün lafzında bu yönde bir sınırlama bulunmadığı gibi, kanun koyucu bu taleplerin babalık davasıyla birlikte veya ayrı olarak ileri sürülebileceğini açıkça düzenlemiştir. Bu nedenle, soy bağının tanıma yoluyla kurulması hâlinde de ananın, gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerini ileri sürebileceği kabul edilmelidir. Hükmün uygulanması bakımından belirleyici olan husus, soy bağının hangi yolla kurulduğu değil, çocukla baba arasında soy bağının kurulmuş olması ve ananın gebelik ve doğum sebebiyle giderlere katlanmış bulunmasıdır.

Kanun kapsamında talep edilebilecek giderler, kural olarak ananın gebelik ve doğum nedeniyle katlandığı giderlerle sınırlıdır. Doğum giderleri, doğumdan önceki ve sonraki altışar haftalık geçim giderleri ile gebelik ve doğumun gerektirdiği diğer giderler bu kapsamda yer almaktadır. Bununla birlikte "*diğer giderler*" ibaresi, hükmün kapsamının belirlenmesi bakımından yoruma açıktır. Kanaatimizce hükmün kapsamı dar yorumlanmamalı; gebelik ve doğumla uygun illiyet bağı bulunan makul giderler bu kapsamda değerlendirilmelidir. Bu çerçevede, ananın gebelik ve doğum sebebiyle uğradığı kazanç kaybının şartları bulunduğu ölçüde TMK m. 304 kapsamında talep edilebilmesi mümkündür. Buna karşılık, gebelik ve doğumla doğrudan bağlantılı olmayan veya babanın haksız fiil niteliğindeki

başka eylemlerinden kaynaklanan zararlar TMK m. 304 kapsamında değil, genel hükümlere göre ileri sürülmelidir.

Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tespiti bakımından ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerinden doğan yabancı unsurlu uyuşmazlıkların kişi hâllerine ilişkin olarak nitelendirilmemesi gerekmektedir. Her ne kadar TMK m. 304 soy bağının kurulmasına ilişkin hükümler arasında yer alsa da bu talepler kişisel statünün belirlenmesine değil, gebelik ve doğum nedeniyle ortaya çıkan mali kayıpların giderilmesine yöneliktir. Bu nedenle özellikle babalık davasından bağımsız olarak ileri sürülen ve gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerin kişi hâllerine ilişkin dava kapsamında değerlendirilmesinin ve MÖHUK m. 41'in uygulanmasının hükmün amacıyla bağdaşmadığı kanaatindeyiz. Bu nedenle ananın mali haklarına ilişkin yabancı unsurlu uyuşmazlıklarda Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi MÖHUK m. 41'e göre değil, MÖHUK m. 40'ın göndermesiyle iç hukukun yer itibarıyla yetki kurallarına göre belirlenmelidir. Bu çerçevede uygulanacak iç hukuk yetki kuralı TMK m. 283'tür. Buna göre Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, taraflardan birinin dava veya çocuğun doğumu sırasındaki yerleşim yerinin Türkiye'de bulunması hâlinde kabul edilebilecektir. Bu bağlantılardan hiçbirinin Türkiye'de bulunmadığı hâllerde, yalnızca ananın Türk vatandaşı olmasına dayanılarak Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tesis edilmesi mümkün olmamalıdır.

MÖHUK m. 41'in bağımsız mali talepleri içerecek biçimde geniş yorumlanması, uyuşmazlık ile Türkiye arasındaki maddi bağlantının son derece zayıf olduğu hâllerde dahi Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkili kabul edilmesine yol açacaktır. Bu durum yalnızca hükmün son basamağında Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinin yetkili hâle gelmesiyle sınırlı bir aşkın yetki sorunu doğurmaz. Asıl sorun, uyuşmazlığın Türkiye ile gerçek ve yeterli bağlantısı bulunmadığı hâllerde, yalnızca vatandaşlık bağlantısından hareketle Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin tesis edilmesidir. Bu nedenle MÖHUK m. 41 bakımından aşkın yetki tartışması, sadece hükmün son basamağı bakımından değil, hükmün uygulanmasına imkân veren bağlantı noktalarının somut uyuşmazlık bakımından milletlerarası yetkiyi haklı kılacak ölçüde gerçek ve yeterli olup olmadığı çerçevesinde yapılmalıdır.

Bu yaklaşımın tanıma ve tenfiz bakımından da önemli sonuçları bulunmaktadır. Uyuşmazlıkla Türkiye arasında gerçek ve yeterli bağlantı bulunmaksızın verilen Türk mahkemesi kararları, yabancı devlet mahkemelerinde "dolaylı milletlerarası yetki denetimi" sonucunda tenfiz edilmeyebilir. Almanya veya İsviçre örneklerinde görüldüğü üzere, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi bakımından karar devleti mahkemesinin yetkisinin ilgili hukuk düzeni tarafından kabul edilebilir bağlantılara dayanması aranmaktadır. Bu nedenle yalnızca vatandaşlığa dayalı bir yetki bağlantısıyla verilen kararların yabancı ülkelerde tanınması ve tenfizi mümkün olmayabilir. Bu ihtimal, gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerin

MÖHUK m. 41 kapsamında değerlendirilmemesi gerektiği yönündeki kanaati güçlendirmektedir.

Sonuç olarak, gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerin maddi hukuk bakımından anaya tanınan, kanundan doğan özel nitelikli mali alacak hakları olduğu; milletlerarası usul hukuku bakımından ise kişisel statünün belirlenmesine ilişkin davalarla aynı kategoride değerlendirilmemesi gerektiği kabul edilmelidir. Bu taleplerin MÖHUK m. 40'ın göndermesiyle TMK m. 283 uyarınca yetkilendirilen mahkemelerde ileri sürülmesi, uyuşmazlık ile Türkiye arasında daha somut ve objektif bir bağlantı kurulmasını sağlayacaktır. Böylece hem ananın korunmasına yönelik sosyal amaç zayıflatılmayacak hem de Türk mahkemelerince verilen kararların yabancı ülkelerde tanınması ve tenfizi bakımından ortaya çıkabilecek tereddütler azaltılacaktır.

Bu sebeple *de lege ferenda*, ananın gebelik ve doğumdan kaynaklanan mali taleplerinin hukuki niteliği, kapsamı ve bu taleplerin ileri sürülmesine ilişkin süre sınırı açık biçimde düzenlenmelidir. Özellikle hükümde öngörülen "*diğer giderler*" ibaresinin kapsamı, kazanç kaybının talep edilip edilemeyeceği ve zamanaşımı süresinin başlangıcı bakımından açıklık sağlanması isabetli olacaktır. Bunun yanında MÖHUK m. 41'in uygulama alanının, kişisel statünün belirlenmesi sonucunu doğuran davalarla sınırlı olduğunun açıklığa kavuşturulmasının, Türk hukukunda milletlerarası yetkinin belirlenmesine ilişkin tereddütleri gidereceği ve aşkın yetki tartışmalarını önemli ölçüde azaltacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Akduman E, 'Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisi' (2020) 15 Terazi Hukuk Dergisi 466

Akıncı Z, *Milletlerarası Özel Hukuk (Ders Kitabı)* (Vedat Kitapçılık 2020)

Akıntürk T and Ateş D, *Aile Hukuku* (20th edn, Beta Basım Yayım 2017)

Ateş D, 'İsviçre Hukukundaki Gelişmeler Işığında Ana Babanın Ergin Çocuğun Bakım ve Eğitim Giderlerini Karşılama Yükümlülüğü' (2021) 12 Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 179

Ayan S, *Zamanaşımının Durması ve Zamanaşımının Kesilmesi* (Adalet Yayınevi 2020)

Aydıncık Midyat Ş, 'Genetik Babanın Türk Soybağı Hukukundaki Yeri' (2004) 80 İstanbul Hukuk Mecmuası 455

Aygün M, 'Yabancılık Unsurunun Mahiyeti ve Yargılamadaki Rolü' (2014) 16 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan 1025

Balkar S, 'Türk Hukukunda Evlat Edinme' (2002) 1 Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 235

Baygın C, 'Kan Bağına Dayanan Soybağı' (2002) 6 Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 255

Baygın C, *Soybağı Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık 2010)

Bayraktaroğlu Özçelik G, *Milletlerarası Usûl Hukukunda Paralel Davalar* (Yetkin Yayıncılık 2016)

Belgesay MR, *Teorik ve Pratik Adliye Hukuku IV, Devletler Hususî Hukukunda Adliye (2. Kısım)* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1938)

Birsen K, *Medenî Hukuk Dersleri (Umumî Esaslar-Şahsın Hukuku- Aile Hukuku)* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1954)

Breitsschmid P, 'Kommentar Zu Art. 131-134, 144-147, 264-269c, 276-295, 307-327 ZGB' in Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt and Thomas Geiser (eds), *Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I: Art. 1-456 ZGB* (4th edn, Helbing Lichtenhahn 2011)

Can H and Tuna E, *Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku* (2nd edn, Adalet Yayınevi 2022)

Can H and Tuna E, *Milletlerarası Usul Hukuku* (3rd edn, Adalet Yayınevi 2022)

Canbeldek Akın Ö, 'Türk Milletlerarası Usul Hukukunda Boşanma Davalarında Milletlerarası Derdestlik' (2019) 14 Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1335

Çelikel A, *Ahkamı Şahsiye Konusundaki Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması (Türk Hukukuna Göre)* (Fakülteler Matbaası 1963)

Çelikel A and Erdem BB, *Milletlerarası Özel Hukuk* (17th edn, Beta Basım Yayım 2021)

Clermont KM and Palmer JRB, 'Exorbitant Jurisdiction' (2006) 58 Maine Law Review 474

Dardağan E, *Milletlerarası Usûl Hukukunda "Aşkın Yetki" Kavramı* (Siyasal Kitabevi 2005)

De Winter LI, 'Excessive Jurisdiction in Private International Law' (1968) 17 The International and Comparative Law Quarterly 706

Doğan V, *Milletlerarası Ticaret Hukuku* (Savaş Yayınevi 2020)

Doğan V, Yılmaz AÇ and Ayhan İzmirli L, *Milletlerarası Özel Hukuk* (12th edn, Seçkin Yayıncılık 2025)

Dural M, Öğüz T and Gümüş MA, *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku* (14th edn, On İki Levha Yayıncılık 2019)

Ekşi N, 'Devletler Özel Hukukunda Aşırı Yetki Kuralları' *Selahattin Sulhi Tekinay'ın Hatırasına Armağan* (Beta Basım 1999)

Ekşi N, *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi* (2nd edn, Beta Basım Yayın 2000)

Ekşi N, 'Yabancı Mahkemenin "Aşırı" Yetkisinin Tenfiz Mahkemesi Tarafından Denetlenmesi (5718 Sayılı MÖHUK Md. 54/b)' (2010) 9 İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 25

Erdoğan E, 'Milletlerarası Derdestlik (Lis Alibi Pendens)' (2015) 16 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan 1857

Eren F, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (25th edn, Yetkin Yayıncılık 2020)

Erten R, *Türklerin Kişi Hâllerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi* (Yetkin Yayıncılık 2017)

Feyzioğlu FN, Özakman C and Sarıal ME, *Aile Hukuku* (3rd edn, Filiz Kitabevi 1986)

Genç Arıdemir A, 'Tanıma Yolu Ile Kurulan Soybağı' in Hüseyin Hatemi, Hasan Erman and Rona Serozan (eds), *Prof. Dr. Zahit İmre'ye Armağan* (Der Yayınları 2009)

Giray FK, 'Forum Shopping - Forum Non Conveniens Kavramları Ile Anti-Suit Injunction Kararlarının Türk Milletlerarası Usul Hukukundaki Görünümleri' in Sercan Gürler (ed), *Adalete Yönelmiş Bir Toplumsal Düzen Olarak Hukuk: Prof. Dr. Yasemin Işıktaç Armağanı* (Sümer Kitabevi 2020)

Güngör G, *Milletlerarası Özel Hukuk* (Yetkin Yayıncılık 2021)

Güngör G, *Türk Milletlerarası Özel Hukuku* (6th edn, Yetkin Yayıncılık 2026)

Halpern J, 'Exorbitant Jurisdiction and the Brussels Convention: Toward a Theory of Restraint' (1983) 9 The Yale Journal of World Public Order 369

Hegnauer C, *Berner Kommentar. Kommentar Zum Schweizerischen Privatrecht: Kommentar Zu Art. 270-295 ZGB* (A Meier-Hayoz ed, Stämpfli Verlag 2020)

Karslı A, *Medeni Muhakeme Hukuku* (3rd edn, Alternatif 2013)

Kıraç Adır E, 'Ana Babanın Engelli Çocuğa Karşı Eğitim ve Bakım Yükümlülüğü: Türk Medeni Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Bir İnceleme' (2025) 16 Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 95

Kocayusufpaşaoğlu N, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm, C. I* (4th edn, Filiz Kitabevi 2008)

Krisch N, 'Jurisdiction Unbound: (Extra) Territorial Regulation as Global Governance' (2022) 33 European Journal of International Law 481

Kutoğlu T, 'Türk Mevzuatında ve İçtihatlarında Babalık Hükmü' (2010) 12 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 945

Mann FA, 'The Doctrine of Jurisdiction in International Law' *Recueil des Cours de l'Académie de Droit International de La Haye*, vol 111 (Martinus Nijhoff / Brill 1964)

Meriç N, 'Zamanaşımı Def'ine İlişkin Bazı Medeni Yargılama Hukuku Meseleleri' *Halûk Konuralp Anısına Armağan C. I* (Yetkin Yayıncılık 2009)

Mills A, 'Private Interests and Private Law Regulation in Public International Law Jurisdiction' in Stephen Allen and others (eds), *The Oxford Handbook of Jurisdiction in International Law* (Oxford University Press 2019)

Nalçacıoğlu Erden HZ, 'Yabancıların Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi' (2022) 12 Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi 898

Nomer E, *Devletler Hususî Hukukunda Nafaka* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1967)

Nomer E, *Devletler Hususî Hukuku* (23rd edn, Beta Basım Yayım 2021)

O'Brien J, *Conflict of Laws* (2nd edn, Cavendish Publishing 1999)

Oğuzman MK and Dural M, *Aile Hukuku* (2nd edn, Filiz Kitabevi 1998)

Oğuzman MK and Öz T, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I* (19th edn, Vedat Kitapçılık 2021)

Özel S and others, *Milletlerarası Özel Hukuk* (3rd edn, On İki Levha Yayıncılık 2023)

Öztan B, *Aile Hukuku* (6th edn, Turhan 2015)

Özyakışır Ö, 'Türk-İsviçre Hukukunda Ana ve Babanın Eğitimi Devam Eden Ergin Çocuğa Karşı Nafaka Yükümlülüğünde Çocuğun Bakım ve Eğitim Masraflarının Karşılanmasının Ana Babadan Beklenebilir Olması Koşuluna Eleştirel Bir Bakış' (2025) 83 İstanbul Hukuk Mecmuası 576

Pekcanıtez H, Atalay O and Özekes M, *Medeni Usul Hukuku* (9th edn, On İki Levha Yayıncılık 2021)

Robertson A, *Characterisation in the Conflict of Laws* (Harvard University Press 1940)

Roelli B, 'Art. 295' *Personen- und Familienrecht – Partnerschaftsgesetz Art. 1–456 ZGB–PartG* (3rd edn, Schulthess 2016)

Ryngaert C, 'The Concept of Jurisdiction in International Law' in Alexander Orakhelashvili (ed), *Research Handbook on Jurisdiction and Immunities in International Law* (Edward Elgar Publishing 2015)

Şanlı C, Esen E and Ataman Figanmeşe İ, *Milletlerarası Özel Hukuk* (12th edn, Beta Basım Yayım 2025)

Sargın F, *Türk Milletlerarası Usûl Hukuku* (Yetkin Yayıncılık 2024)

Şentürk E, 'Türk Hukukunun Babalık Hükmünün Sonuçları' (2023) 27 Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 351

Seviğ MR, *Türkiye Cumhuriyeti Kanunlar İhtilâfı Kaidelerinin Sentezi* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1941)

Seviğ MR and Seviğ VR, *Devletler Hususî Hukuku* (3rd edn, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1962)

Sökmen Güler E, 'Forum Non Conveniens Doktrini ve Uluslararası Paralel Davalar' (2019) 21 Dokuz Eylül Üniversitesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan 2629

Szigeti PD, 'Post-Jurisdiction (The Erosion of Jurisdiction Doctrine)' (2026) 39 Leiden Journal of International Law 31

Tan Dehmen M, 'Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar Bakımından 5718 Sayılı MÖHUK'ta Kabul Edilen Yetki Kuralı' (2013) 33 Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 169

Tarman ZD, 'The International Jurisdiction of the Turkish Courts on Personal Status of Turkish Nationals' [2013] Yearbook of Private International Law 477

Taşatan C, 'Tanıyanın Mali Yükümlülüğü' (2018) 76 İstanbul Hukuk Mecmuası 309

Tekinalp G, *Milletlerarası Özel Hukuk, Bağlama ve Usul Hukuku Kuralları* (13th edn, Vedat Kitapçılık 2020)

Tekinalp G and Uyanık Çavuşoğlu A, *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları* (11th edn, On İki Levha Yayıncılık 2011)

Tekinay SS, *Türk Aile Hukuku* (7th edn, Filiz Kitabevi 1990)

Tekinay SS, *Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (7th edn, Filiz Kitabevi 1993)

Tiryakioğlu B, 'Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi' in Bilgin Tiryakioğlu and Gülin Güngör (eds), *Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan* (Yetkin Yayıncılık 2012)

Uluocak N, *Kanunlar İhtilâfı (Yasama Yetkisi Kuralları)* (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1971)

Üstündağ S, *Medeni Yargılama Hukuku* (7th edn, Nesil Matbaacılık 2000)

Yıldırım A, *Türk Aile Hukuku* (Savaş Yayınevi 2014)